

ŽIVA ZAJEDNICA

D2384E

Prosinač/Dezember 1989. Broj **12** (107)

»LEBENDIGE GEMEINDE«

MITTEILUNGSBLATT DER
KROATISCHEN KATHOLISCHEN MISSIONEN
ERSCHEINUNGSSORT FRANKFURT AM MAIN

CIJENA/PREIS 1,-DM

LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA

U ovom broju

- Djetešce nam se rodilo str. 2-3
- Poruka za Iseljenički dan str. 4-5
- Obitelj je temelj svega str. 6-7
- Ivan Gundulić str. 8-9
- Konstituiranje hrvatske manjine u Njemačkoj str. 10-11
- Ekologija i religija str. 12-14
- Bez liturgije nema Crkve str. 17
- Navali, narode str. 18
- Duhovni i duševni rast str. 20
- Genocidne uvrede str. 22-23
- Hrvatska Mati str. 24
- Dovođenje mladih u Njemačku str. 26
- Stevin Božić str. 27
- Hrvatski Badnjak na SWF-u str. 28

Isus Krist – Spasitelj

Dolaskom Isusa Krista na svijet Bog je bacio svoje spasenjsko sidro da lađa svijeta i čovječanstva bude stabilna na valovima povijesti, da ne potone u mržnji koja uvijek vodi u smrt. Drugim riječima: S Isusom Kristom pukao je krvotok grijeha i bezdušnosti, a moć smrti obesnažena. Spašeni smo! Po Isusu Kristu Bog je izgovorio u svijet svoju konačnu riječ oprostjenja. Po njemu nam omogućuje da uvijek iznova možemo započe-

ti. Po njemu nam dariva novi život, život i preko groba.

Postavlja se pitanje da li ljudi modernoga, tehniziranog svijeta uopće očekuju spasitelja, oprostjenje, novi početak, novi život? Tko tijekom života dođe do bezizlaznih graničnih situacija, tko osjeti kako je nemoćan pred trpljenjem, bolešću, a napose pred smrću, taj će shvatiti značenje tvrdnje da je Isus Krist Spasitelj.

(nastavak na sl. str.)

Tajnu Kristova utjelovljenja posebno lijepo dočaravaju jaslice po našim crkvama i stanovima

O pastiri

O pastiri, čudo novo, nijeste nigda vidjeli ovo: u jaslicam prostim rodio se Bog, koji s neba siđe radi puka svog.

Betlem, evo, nije daleko, znajte da vam istinu rekoh: u štatici prosto leži Djetešce, na slamici oštroj kao Janješce.

Ljubav Božja prevelika primi pravu pūt čovjeka, s neba siđe dolje radi grešnika, rodi se u štali radi čovjeka.

Živimo u svijetu u kom se trpi i umire, u kom ima bezbroj kriznih točaka: glad, progonstva, nasilje. Smijemo li, unatoč toj zbilji, govoriti da je Spasitelj došao, kao što to kaže božićno Evanđelje: „Danas vam se rodi Spasitelj-Krist“.

Ako dobro promislimo, uvidjet ćemo da Bog svojim utjelovljenjem u Isusu Kristu nije kanio iz svijeta ukloniti nevolje, stradanje, trpljenje. To dokazuje i činjenica da se pojavljuje u liku djeteta, a malo i nemoćno dijete ne može otkloniti ratove i bijedu, ono samom svojom pojavom traži pomoć, rukama nježnost, razumijevanje.

Možda smo precijenili moć sile. Sila i nasilje nisu iz svijeta odstranili bijede. Povećali su je, dapače. Više bismo nade trebali položiti u Dijete, u nenasilje, jer

ono ima više šansa da u svijet unese mir, pomirenje, razumijevanje, nego sila. To dokazuju i posljednji veliki događaji u istočnoevropskim zemljama.

Temeljna istina naše kršćanske vjere glasi: Isus Krist je pravi Bog i pravi čovjek. Da je samo čovjek, mogao bi nam darovati samo čovječje, ne bi nas mogao spasiti od naše bijede, grijeha, ograničenosti, smrti.

Kad bi Isus Krist bio samo Bog, a ne i pravi, potpuni čovjek, koji nam je u svemu sličan osim u grijehu, tada nas ne bi dohvaćao u našem ljudskom biću. Tada bi naše otkupljenje, naše spasenje bilo apstraktno, prazno i šuplje.

Isus Krist, pravi Bog i pravi čovjek, znači: u njemu Bog dolazi k nama ljudima,

a ljudi k Bogu. Bezdan koji je dijelio Boga od čovjeka zauvijek je premošten. Bog živi u čovjeku, a mi ljudi u Bogu. To je tajna Božića i tajna našega života koja nam dariva mir, radost, svjetlo i spasenje.

Iv.

Što vrijedi tehnički napredak kad je čovjek sve siromašniji u svom ljudskom bitku i sve slabiji u svojoj slobodi! R. Guardini

Božićno razmišljanje

„Djetešce nam se rodilo“

Koliko smo puta zapjevali u Njemačkoj „Djetešce nam se rodilo“? Koliko smo Božića proslavili na njemačkim, europskim i svjetskim bespućima? Koliko smo puta sa suzom u oku šapnuli tiho, samo za sebe: Sretan ti Božić, majko, oče, koji čuvate hrvatsko more, hrvatski kamen, hrvatska polja i šume, koji čuvate hrvatsku Domovinu? Koliko smo puta rekli, a da nas nisu čuli: Sretan Božić, brate i sestro, u Torontu, New Yorku, Sydneyju, Buenos Airesu? Koliko smo puta rekli: Sretan Božić, ženo, sine, kćeri; oprostite što nisam došao da zajedno blagujemo, oprostite mi zar ne? Koliko smo puta rekli: Sretan ti Božić, Domovino, oprosti mi što sam te napustio, oprosti mi što sam te zanemario, oprosti mi što sam te često puta zatajio, oprosti mi što ti nisam ljubav uzvratio; ti me se nećeš odreći zar ne?

Božić je blagdan obitelji, blagdan rođenja Bogo-čovjeka, našeg Spasitelja, trebamo ga dostojno proslaviti. No, da li mi to stvarno možemo u tuđini koja ima drugačije nebo, kojoj nisu ni ljetni vjetrovi topli ni sunce tako užareno, ni snijeg nije tako bijel a ni duga poslije kiše nema takav spektar boja kakav je u Domovini. Pa zašto smo ipak tu u tuđemu svijetu, zašto sve manje mislimo o povratku a sve više kujemo planove kako ćemo, kad za to dođe vrijeme,

uživati zasluženu mirovinu u Berlinu, Frankfurtu, Stuttgartu, Münchenu? Zar smo mi izgubljeni za Hrvatsku? A naša djeca, unučad?

Netko će možda primijetiti da takva i slična razmišljanja ne spadaju u božićni ugođaj, da ima dosta dana u godini kad se o tom može razmišljati, da u božićno vrijeme treba pjevati, radovati se Kristovu dolasku a ne plakati i jadikovati. Mislim da je baš božićno vrijeme pogodno da se razmisli kako je nekad bilo kad se teško živjelo, kad nije bilo božićnih darova, kad se Božić slavio, u mnogim slučajevima, u siromaštvu i

neimaštini ali su ona božićna jabuka ili slatkiš bili vredniji od današnjih skupocenih darova koji ponekad vrijede čitavo bogatstvo. Kako možemo ne pomisliti na sijedu staricu majku koja je tolike nesane noći probdjela uz našu kolijevku, koja je svaki naš bol s nama propatila, koja je sa suzama u očima čitala naša rijetka pisma, koja je vjerovala i još vjeruje da ćemo se jednom zauvijek vratiti i da će biti kao nekad. Kako ne misliti na starog oca, poluslijepog i pognutog do zemlje od teškog rada, kako ne misliti na njega koji se uvijek borio sa svim nedaćama samo da bi nama bilo bolje, kako ne misliti na njega koji nam je bio, u mnogim slučajevima, i otac i mati. Kako ne misliti na brata, na sestre s kojima smo spavali u jednoj so-

Kip Djeteta Isusa u betlehemske crkvi Sv. Katarine

Radujte se, narodi

S. Miroljuba Marijanonović, Regensburg

Radost je bogatstvo najveće. Znati radovati se umijeće je veliko. Ova naša božićna pjesma „Radujte se, narodi“ nije nastala danas, kada ljudi žive u izobilju.

Pjevali su je davno radošću velikom, radošću nehinjenom, što krila se u dubini duše, srca i žarila na licima naših pradjedova.

Sve drhtalo je od sreće u predvečerje ove svete noći. Čistio se dom, prala i krpala odjeća stara, a sreća ipak blistala na licima svim.

Kad se u predvečerje svete noći, Badnje noći, unosila slama, palio badnjak, kitio bor, a miris bakalara, fritula i posnoga graha širio kućom, sve bilo je svečano, radosno.

U suton dana svi čekali smo djeda kad će, ko svećenik veliki, škropiti staju, blago, kuću i svu čeljad u ovu svetu noć, Badnju noć.

Iz svih domova razlijevala se molitva glasna, pouzdana, radosna, a zatim večera posna. Svi zanosno pjevali: „Radujte se, narodi“.

Kretalo se radosno k ponoćki uz svjetlo baklji i fenjera, gazio se snijeg a brdom i dolom razlijevala se božićna pjesma.

Nismo imali koliko imamo danas, ali smo pjevali radosno, iskreno: „Radujte se, narodi“.

Danas imamo sve. Prihvatili smo običaje zemlje ove. Cijeli mjesec brigu brinemo kako ćemo se darivati. Kad kupujemo dar, zanosimo se parolom: Kad nisam imao ja, nek ima moje dijete.

Sve ovdje vas pitam: Koliko je to pametno, uputno?

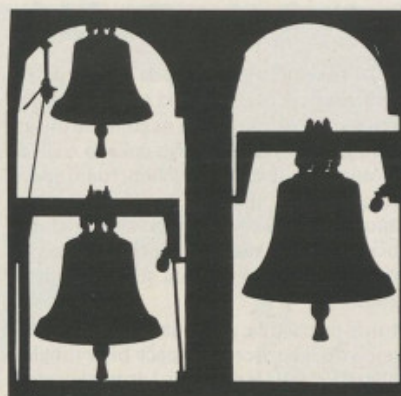
Što bit će od djece vaše sutra, kad danas im ništa uskratili niste?

Djeca nam više nisu zadovoljna haljinom novom i odijelom starijeg brata, kao mi nekad. To za nas bješe bogatstvo pravo.

Danas djeca traže kompjutore, motore, aute i još nisu zadovoljna.

A mi nekada i bez ikakvog dara radosno pjevali sa svima u kući: „Radujte se, narodi“ i bili smo sretni.

Pitam vas sada prisutne ovdje: Tko od nas je noćas i ovih dana mislio na siromahe, ali djelom? Oče, majko, nauči već sad dijete svoje da s drugima dijeli, siromaha daruje?

Noćas slavimo rođenje i radosno pjevamo: „Radujte se, narodi“. Oče, majko, možeš li slaviti rođenje ako rođenja nema? Naš narod izumire, stari. Koliko si ti doprinio tome?

Molim vas u ovu svetu noć, Badnju noć, čvrsto odlučite da prihvatit ćete radosno novi život bez bojazni, što bit će od djeteta tog.

Bog se brine za ptice nebeske, a kako neće za tvoje dijete.

Postavite ponovno kolijevke na časno mjesto i prihvatite život što Bog vam daje.

Ne reci nikada, to briga je moja, tu nema tko što reći.

Majko, prihvatite novi život i onda radosno pjevajte: „Radujte se, narodi“ jer pod srcem nosiš još jedan izdanak hrvatskog roda svog.

bi, s kojima smo jeli iz iste zdjele, s kojima smo jedan kaput nosili i za koje smo bili spremni i život dati.

Kako da ne mislimo na ženu koju smo ostavili da čuva domaće ognjište, koju smo ostavili da se bori sa svim nedaćama koje donosi život, koju smo ostavili da bude djeci i otac i majka. Kako da ne mislimo na svoju djecu koja nas vide možda jednom u godini i, često puta, ne znajući da smo im roditelji, kako da ne mislimo na djecu koja su naša krv, naša nada, a često puta i naša bol. Kako nam je pri srcu kad čujemo riječ „Heimat“ ili „Vaterland“? Ponekad smo čisto zavidni što se ta riječ izgovara s toliko ponosa. Jer, da bismo njemačkomu prijatelju objasnili što to znači „Croatia“, potrebno je dosta truda jer on to ne poznaje. A da li smo mi uvijek spremni, sposobni i, moglo bi se reći, dovoljno

uporni da njemačkom prijatelju usadimo u svijest da postoji zemlja Hrvatska, da postoji hrvatski narod, hrvatski jezik, hrvatska kultura?

Zašto ne razmišljati tako u božićno vrijeme, zašto ne razmišljati o sve više gladnih i napuštenih u našoj Domovini? Zašto ne razmišljati o onima koji bi rado sjedili u toploj sobi, zašto ne razmišljati o onima koji spavaju pod mostovima, u kanalima ili kartonskim kutijama u strahu da li će dočekati sutrašnji dan? Zašto ne razmišljati o djeci kojoj ne daju da se rode a koja bi tako rado, za koju godinu, kitila božićno drvce? Zašto ne razmišljati o onih dva, tri milijuna Hrvata razbacanih po cijeloj kugli zemaljskoj? Zašto ne razmišljati o njihovim potomcima od kojih mnogi ne znaju da postoji jedna divna zemlja koja se zove Hrvatska? Zašto ne raz-

mišljati o značenju božićne pjesme „Svim na zemlji“? Zašto ne razmišljati o njoj poruci u kojoj je sadržano sve ono što nas čini kršćanima?

A da li razmišljamo o domovinskoj inicijativi „Jedno dijete više“? Da li smo spremni da podržimo tu domoljubnu kršćansku akciju? Hrvatski narod je malen narod a na europskoj i svjetskoj ljestnici priraštaja pri samom je dnu. Stoljetne borbe koje su vodili naši preci nisu nam naroda toliko uništile koliko tzv. „bijela kuga“ i pobačaji. A tko će pomladiti naš napaćeni, iseljeni narod kojemu prijete, ako se ovakav trend nastavi, samouništenje? Hrvatski čovjeko, hrvatska žena! Zapjevaj u božićnoj noći malome Kristu u čast: „Dijetešće nam se rodilo“, ali zapjevaj i svome hrvatskom narodu: Narode, DIJETE MI SE RODILO!

Ivek Milčec

Dr. Ante Radić Božić.

Njeke ruke učenjaci kažu, da su njegađšnji Hrvati kao i drugi slavenski narodi slavili ili svetkovali Božić još prije, nego što su bili kršteni. Ondašnji Hrvati nisu dakako znali za kršćansku nauku, da se je svietu rodio Spasitelj, „mali Bog“ ili „Božić“, – nego su se oni suncu klanjali kao Bogu, a u zimi, kad dan počima rasti, t.j. kad sunce počima sve to više svietliti veselili su se tomu slaveći rodjenje sunca.

Možda je to istina, a možda i nije. No svakako je vrlo lako vjerovati, pače bi se moglo i dokazati, da su i Hrvati, kao i drugi slavenski i neslavenski narodi, negdje u zimi, kad sunce počima dulje svietliti, slavili nekakvu veliku svečanost po svojoj ondašnjoj „vjeri“, kako se kaže. Kažemo: po svojoj ondašnjoj „vjeri“ t.j. po tobožnjoj vjeri, – jer mi kažemo, da ono nije bila nikakva vjera. Zašto ono nije bila nikakva vjera i zašto o tom pišemo ovom zgodom, pred Božić, to ćemo u nekoliko riječi razložiti, jer je stvar važna.

Stalno se i točno znade, da su mnogi nezna-božni narodi, pa i naši pradjedovi, dok nisu bili kršteni, a i poslie, kad su već bili kršteni, slavili mnogobrojne svečanosti, kod kojih se je jelo, pilo, veselilo, uživalo, mirovalo i počivalo, – kako još i danas mnogi i mnogi ljudi svetkuju – jedući, pijući i uživajući. Neka je tako, ne korimo i ne prigovarimo, samo kažemo: To nije vjera.

Nismo nakanili razlagati vjersku tajnu o Spasitelju i o spasenju griješnoga čovječanstva. To nije naš posao. Nego evo, što mislimo:

Ako su naši davni pradjedovi – obožavajući tobože „prirodu“ ili narav, kako naučaju nje-

ki mudraci – slavili pomladjenje sunca – nisu vjerovali, a ni mislili ništa, nego su samo osjećali, kako je to liepo, kad je čovjeku toplo i kad oko sebe sve liepo vidi. Ali to je samo tjelesna toplina, to je samo tjelesno svjetlo, takvo veselje samo je tjelesno veselje, i to samo za onaj čas i samo za sebe, a u duši je tvrdi mrz, crna tama.

U takovom mrzaz i takovoj tami bio je još cieli sviet, kad mu je došla viest, da se je rodio Bog, koji će od svakoga zla izbaviti i za vieke spasiti sve ljude. To je bila misao, ideja, to je bilo svjetlo duši, – to je bila vjera. I što se je dogodilo? Stari sviet grčki i rimski, koliko nije u tami i zlu propao, pomladio se, vjera se nastanila u duše mnogobrojnih poludivljih naroda, pa i naših pradjedova, – i svi su se vjerujući borili i ostali živi, i sve, što

su stvorili i nama ostavili, nosi u sebi i na sebi biljeg vjere, i to baš one vjere, koja je medju ljude došla s viešću o narodjenju Spasitelja svieta.

Mi smo ovo nekoliko rieči, za koje želimo, da ih naši čitaoci shvate, spomenuli s dva razloga.

Prvo, mi držimo, da je čovjek bez vjere – mrtav. Tko ne vjeruje, da si može pomoći, da se može „spasiti“ i da si nije dužan pomoći i spasiti se, taj je mrtav. – A to treba glasno kazati i našem narodu.

Drugo, mi držimo, da je vjera u Spasitelja svieta – temeljna misao prosviećenoga čovječanstva. Mi, kako već rekosmo, ne ćemo tumačiti tajne o Spasitelju svieta; mi govorimo samo o tom, da prosviećeno čovječanstvo već stotine i stotine godina ništa drugo i ne radi, za ništa drugo se i ne bori – nego spasavajući i pridivajući brat brata – pridivaje i spava sebe, cielo čovječanstvo. A toga na svietu ne bi nikad bilo bez „dobre viesti“ ili evanđelja (a to će reći baš „dobra viest“) – bez dobre viesti o narodjenju Spasitelja svieta.

A što je drugo i pisanje ovih novina naših – nego spasavanje hrvatskoga naroda, hrvatskoga seljačtva? Spasavamo jedni druge, spasavamo sami sebe, dolazimo jedan k drugima s dobrom viešću: Braćo, došao nam je spas, vjerujte, u istinu je došao!

Ovakvo mišljenje, ovakva vjera, ovakav rad medju braćom – a svi smo braća – doniela nam je dobra viest o narodjenju Spasitelja svieta, kojemu ćemo spomen slaviti ovih blagih dana, o Božiću.

Čestit Božić! („Dom“, God. 1907. Br. 55.)

Poruka Vijeća BK za hrvatsku migraciju

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

Crkva u Hrvata slavi ove godine Iseljenički dan na Silvestrovo ili Staru godinu. Za tu prigodu vam umjesto uobičajena pisma hrvatskih biskupa šaljemo Poruku Pape Ivana Pavla II., koju je za Svjetski iseljenički dan uputio cijeloj Crkvi. Papina je poslanica toliko bogata sadržajem, da bi bilo šteta kad ne bi stigla do naših vjernika u domovini i inozemstvu.

No bit će dobro da se podsjetimo i na riječi, koje je Sveti Otac izrekao 21. listopada ove godine na zaključnoj svečanosti u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu povodom njezina četrinstog jubileja, kad je posebno spomenuo hrvatske vjernike izvan domovine:

„Obraćam se također i svim brojnim vjernicima iz Hrvatske, koji trenutno

žive u Rimu, mladeži, obiteljima; onima koji su za ovu prigodu izravno došli iz Domovine i iz dalekih krajeva: iz Kanade, iz Sjedinjenih Američkih Država, kao i iz drugih zemalja i kontinenta. Hrvatski je narod nazočan gotovo posvuda. Moja je želja da znadete ostati vjerni svojoj kulturi, običajima primljenim u obiteljskom odgoju, vjerskoj baštini svojih pređa. Uznastojte da te vrijednosti prenesete svojoj djeci kako bi i ona bila svjedoci evanđeoske riječi gdje se god nalazila. Vaša nazočnost u ovoj crkvi sv. Jeronima kazuje da ona za vas predstavlja važno uporište, gdje tvorite zajedništvo među svima koji su se iselili iz otačke zemlje: ona postaje kao komadić domovine, to značajnija što je smještena u Rimu, pokraj Petrove Stolice... Iz raznih pokrajina vaše domovine i vaše dijaspor, vi gledate na ovu crkvu sv. Jeronima u Rimu kao na

povlašteno mjesto molitve i zajedništva među vama. Neka iz ovog hrama, koji je sada doveden u svoj drevni sjaj, pođe poruka svim Hrvatima raspršenim po svijetu: poruka vrijednosti molitve, njezine potrebe da se provodi život dostojan ljudi, pozvanih da sudjeluju u samom Božjem životu.”

Iako su Papine riječi jasne i ne trebaju komentara, ipak bih podsjetio da je Ivan Pavao II. veći dio svog govora posvetio temi molitve tvrdeći da će „vjernik samo u molitvi naći snagu da prepozna znakove i nazočnost Božju u društvenim, kulturnim, političkim i moralnim kušnjama koje ga napadaju“. A te su Papine misli na istoj crti sa svim onim što smo željeli postiću u Ninu 3. rujna ove godine na proslavi „Korijena kršćanstva u Hrvata“, kad smo ponovno u središte pozornosti Crkve u Hrvatskoj stavili geslo: „Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu“. To geslo i taj poziv uputili smo

svim hrvatskim katolicima u domovini i širom svijeta, jer, kako kaže Papa „Gospodnja je zapovijed o molitvi ustrajnoj i neprestanoj ozbiljna opomena, jer samo u molitvi i s molitvom može se spasiti vjera u časovima kušnje i napasti, i samo molitveno iskustvo učvršćuje u ljudskom srcu povjerenje u Božju zaštitu i pomoć”.

A ta nam je zaštita i pomoć upravo sada najpotrebnija kad gledamo kako „život pojedinaca i naroda u našoj zemlji sve više ugrožava kriza na političkom, gospodarskom, društvenom i moralnom polju” i u isto je doba „naša Crkva od rata naovamo tužan i često bespomoćan svjedok trajnog iseljavanja hrvatskog katoličkog življa” i što se „kod nas sve više iseljava upravo mlada inteligencija” – kako su to izrazili hrvatski biskupi u svom Pismu iz Đakova 4. listopada ove godine, upućenom „svim hrvatskim vjernicima u domovini i u svijetu, da ono bude poticaj i ohrabrenje”. A mi smo hrvatski biskupi napisali to pismo svjesni da se „Crkva u Hrvata neće i ne može odreći svoga poslanja u hrvatskom narodu kojem pripada, navješćujući Evanđelje s novom zauzetošću pod sigurnim vodstvom Rimskoga Biskupa”, kako to reče kardinal Kuharić u svom pozdravnom govoru Svetom Ocu u crkvi sv. Jeronima.

Te smo riječi prvog biskupa Crkve u Hrvata stavili i na plakat za ovogodišnji Iseljenički dan, te sliku koja prikazuje susret Svetog Oca i našega kardinala s hrvatskim svećenicima iz domovine i

Ivan Pavao II u Zavodu sv. Jeronima s kard. Kuharićem i hrvatskim svećenicima iz domovine i inozemstva

inozemstva. Neka nas i ta slika podsjeti da se upravo u božićne dane i domovinska i iseljena Hrvatska u duhu povežu, međusobno ohrabre i potiču da se „u hrvatski narod ne bi uvukao osjećaj tjeskobe, napuštenosti i kao nekog nemoćnog prepuštanja događajima ili, ponegdje, revolta koji nije vođen razboritošću”, kako su to izrazili hrvatski biskupi. U ovim pak kriznim vremenima, kad mnogi ljudi u Domovini nemaju sredstava niti za prehranu, od hrvatske braće i sestara u svijetu očekujemo

da velikodušno pomognu siromašnima i potrebnima.

Želeći svima sretan Božić i blagoslovljenu 1990. godinu, zaključujem zajedno s našim biskupima: „Poticemo vas, dragi vjernici, da molitvom, vjernošću Božjoj volji, teološkim razmišljanjem, istražujete put kojim Bog vodi svoj narod u ljudskiju i pravedniju budućnost.”

U Zadru, o Božiću 1989. godine.

Marijan Oblak, nadbiskup zadarski

Za najmlađe

Pismo malom Isusu!

Radosni blagdan Božića sve se više približavao. Djeca su pričala što će kojemu od njih mali Isus pokloniti. Oni najmanji molili su starije da im napišu pismo malom Isusu. A u pismu svatko je nabrajao što bi najradije primio na poklon.

Samo mali Damir, siroče bez oca i majke, niti je što pisao niti što očekivao. U njegovu kuću neće mali Isus ni pokucati, jer nemaju božićnog drvca, mislio je. I on bi rado Isusu napisao da se navрати i k njemu. Neka mu ostavi pod jastuk ono što donese. Ali što će mu obećati? On nema majke koju bi slušao. Ni tate koga bi volio...

Sjeo je ipak za stol i napisao pismo malom Isusu:

„Dragi mali Isuse! Ja sam siroče. Nemam mame. Ali nemoj proći ni kraj mojih vrata, a da

se ne svratiš. Da imam mamu, ja bih je bolje slušao nego druga djeca. I da imam tatu žarko bih ga volio. Zato, mali Isuse, dođi i k meni! Ako ne znaš, što ćeš mi pokloniti, molim te pokloni mi mamu! Dobru mamu, koju ću voljeti, kao što moje drugove voli njihova mama”.

Pismo je ubacio u poštanski sandučić. Ali marke ni adrese na njemu nije bilo. Činovnica na pošti otvorila pismo da vidi kome će ga vratiti. Pročitala ga i ponijela kući, s veseljem, svome mužu. Obadvoje se raznježilo. Jer, bili su bez djece. I odlučio malog Damira uzeti za svoje dijete. Činovnica napiše pismo malom Damiru: „Dragi mali Damire!

Ja sam primio tvoje pismo. Doći ću k tebi na Badnju večer. Darovat ću ti mamu.” I potpisala malog Isusa. A poštanska činovnica će od sada biti njegova mama. Sutradan je Damir primio pismo i odmah pošao u poštu k činovnici da joj bude sin, a ona njemu mama.

Božić je proveo veselo. Darovao mu je mali Isus svega. Bio je najčistiji, opremljeniji od sve djece.

Došla je i druga Badnja večer. Opet je činovnica našla neadresirano pismo. Bilo je od Damira, malom Isusu. Ovoga puta Damir je pisao:

„Dragi mali Isuse! Nemoj mi večeras ništa nositi. Meni će moja mama dati sve što mi treba. Nego, donesi mi štogod da ja dadnem svojoj mami, jer ona je meni bolja nego što je mojim drugovima njihova mama. Dođi, dragi mali Isuse, i nemoj zaboraviti moju mamu! Mnogo te pozdravlja tvoj Damir”.

Činovnica je opet morala otvoriti pismo. Proplakala je. Na koncu je dobila dokaz, da ima jedno srce na svijetu, koje je voli onoliko, koliko bi je voljelo, da ga je rodila.

Hvala ti, Bože, što si uslišio moje molitve. Daj mi snage i mudrosti da mognem ovom djetetu ostati prava majka, prošaptala je Damirova mama.

Marijan Vranić

AKTUALNI RAZGOVOR

Božićni razgovor s Tomislavom Ivčićem

Obitelj je temelj svega

Diljem našeg iseljeničkog svijeta poznat, priznat i drag je ovaj umjetnik pjesme i stiha. Nije on od jučer. Navikli smo na njegov glas i stas. Slušamo i gledamo ga po našim Hrv. kat. misijama. Tamo on više pjeva, a manje priča. A sada ćemo ga čuti samo kako pripovijeda. Neka nam progovori o sebi, svojim; o svojim razmišljanjima, planovima i ostvarenjima. S njim razgovara fra Vladimir Ereš.

● Na početku našeg razgovora jedno usputno pitanje: Tko bi to bio Tomislav Ivčić?

– Ja sam jedno obično Božje stvorenje, rođeno prije 36 godina u Zadru od oca pok. Šime i majke Nele. Imam 2 brata: Djanija (brat po majci), Vedrana i sestru Pinu. Oženjen sam jednom skromnom i dobrom Bosankom Slavicom koja nam je podarila dosada tri anđela: Izabelu, Kristinu i Ivana. Crkveno sam vjenčan 1980. godine u crkvi sv. Lorete u Zadru. Sve troje djece mi je kršteno na Vel. Gospi.

● Zašto baš na Veliku Gospi?

– Moja je majka imala vrlo težak život; dva su joj muža umrla, a ona sama, kao 11-godišnja djevojčica, ostala je siročić. A bila najstarije djetete od 10-ero u svojim roditelja. Dva su joj brata umrla prije 8 godina. Prošla je u životu ono što je malo tko prošao, ali ju je vjera uvijek održala hrabrom i jakom. Imala je puno ljubavi prema nama djeci. Meni i mojoj usadila je tu ljubav prema Gospi. Zato je to za mene veliki blagdan.

● A što je za tebe majka?

– Majka je za mene nešto lijepo, doživljeno, nježno i nezaboravno. Majka je svetinja. Nitko te ne može voljeti kao ona, ni čekati kao ona, ni trpjeti, bdjeti, brinuti, ali ni maziti, tepati i umirati za te kao majka. Gdje god u svijetu nastupam uvijek joj se telefonom javim. Moja pjesma „Sine, vrati se...” posvećena je majci.

● Da, upravo sam te to mislio pitati, jerti sva-ki svoj nastup ovdje u inozemstvu započinješ tom pjesmom. Zašto?

– Dobro si to primijetio. Evo zašto: Negdje 80-tih godina išao sam na koncert u Australiju. Bila je to turneja, a iznenada mi je stigla vijest da je otac umro. Prekinuo sam nastupe i vraćajući se u Australiju, nakon pokopa, na Zagrebačkom zračnom polju pita me majka hoću li se vratiti? Rekao sam joj: Majko, ti znaš da ću se vratiti, i nema te sile koja bi me od tebe rastavila. Uz svoju rođenu majku neobično cijenim majku Domovinu i Majku Crkvu. One su na prvom mjestu, a tek onda sve ostalo.

● Ti si svakodnevno sa svojim iseljenim narodom po svijetu. Pjevaš mu, pričaš mu, tješiš ga. Kad ga gledaš s pozornice što misliš o njemu?

– Moj (naš) narod je toliko napustio svoju Domovinu da to spada u svjetske rijetkosti. Gotovo da se ni jedan narod na svijetu nije toliko prepolovio kao hrvatski napuštajući svoju Domovinu koja je toliko lijepa. Znam da je svi iskreno vole i njome se ponose, no, trbuhom za kruhom, napustili su je u nevjerojatnom broju. Svaki čovjek koji je napustio svoju Domovinu nema izgleda da se ikada oslobodi one niti, one čežnje koja ga vuče kući. On može živjeti lijepo, može naći svoju financijsku sreću, biti u tuđini doživotno, ali nikada neće izgubiti onu potajnu nadu da će se jednom vratiti.

● Ovdje u tuđini puno je naših obitelji. Mnoge su, nažalost, razdvojene, a mnoge je i bogatstvo „trulog Zapada” razjedinilo, posvadi-ilo. Poznato mi je da imaš sretnu obitelj i da sretna obitelj ima tebe. U čemu je tajna jedne sređene, sretne obitelji?

– Obitelj je osnova svega. Mnogi nisu u tome imali sreće. Najveća moja snaga dolazi iz moje obitelji. U ovim zrelim godinama vidim da je to ono najljepše. Želim omogućiti svojoj djeci pristojan i dostojanstven život, svojoj supruzi Slavici, majci naše djece, pružiti lijep i ugodan dom, da tu našu djecu može podizati. Velike su to žrtve, ali osjećaj da nisam sâm, da nekome pripadam, za nekog se žrtvujem, tjera me da toj svojoj obitelji dam svega sebe. I zato tvrdim da je moja sretna obitelj najveća snaga mog života.

● Oprosti što te provociram pitanjima. Nije zbog mene, nego čitatelja. Koje su najveće vrijednosti za tebe?

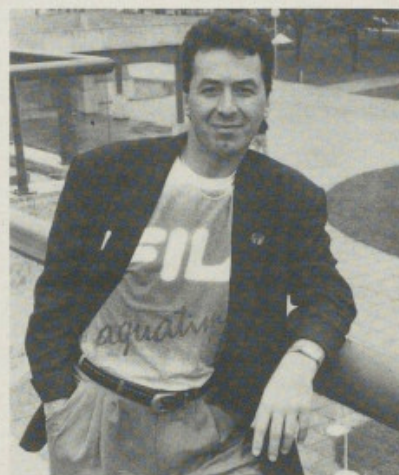
– Za mene su to: vjera u Boga, vjera u svoju majku, vjera u svoju Domovinu, a tek onda sve ostalo. A kako vidiš, spominjem nekoliko puta vjeru. Znam da ćeš pitati, a što je za mene vjera? Pa, vjera je za mene ono bez čega svijet ne bi imao nikakva posebna smisla. Ne zamjeram ljudima koji su nevjernici, ali ih na određen način žalim što nisu osjetili sreću vjerovanja.

● Opet ću ja. A što je za tebe sreća?

– Sreća je za mene: roditi se zdrav i imati šansu ostvariti svoje ciljeve. Bog mi je dao pamet, mogućnost, želju i volju za radom i zašto to ne iskoristiti?

● Ne mogu a da ti ne postavim i jedno pitanje o Međugorju. Naime, ti si poznat kao prvi koji je iz svoje vjere i viđenja prvi progovorio o tome.

– Što ću reći. Sve se već zna! Ja sam tamo bio puno puta i uvijek kad sam negdje blizu navratim se, obavim svoje kršćanske dužnosti i idem na nastupe. Snimio sam ploču i kasetu svojih pjesama o Međugorju. Mene sve to dolje toliko impresionira da jednostavno nemam riječi. Taj narod mi se toliko sviđa, a pretrpio je on kroz povijest puno toga, no nikada nije izgubio svoj kršćanski i hrvatski

Tomislav Ivčić

identitet. Službena Crkva još šuti, ali mudrost naše Crkve jest upravo u tome. Mirno i trezveno, ne žureći, sve će doći na svoje. Ali prisutnost Boga i njegove Majke tu potvrđuje mi se onom rečenicom: Po plodovima ćete ih njihovim prepoznati.

● Ovih dana pojavljuje se i tvoja ploča i kazeta s pjesmama koje si sam napisao: Božić u Hrvatskoj?

– Božić je u našem narodu uvijek imao svoju najljepšu tradiciju u prelijepim pučkim napjevima i crkvenim pjesmama.

One su toliko lijepe i dostojanstvene da se ne trebaju više uopće dotjerivati. Nekad ih je netko napisao. Kažu: to su stare, da, ali i one su nekada bile nove. Osjećam se dovoljno snažnim u umjetničkom smislu da mogu opjevati Božić u Hrvatskoj na svoj način.

● U posljednje vrijeme puno se toga religioznog snima od ljudi koji su do jučer bili nepoznati ili „nesigurni”. Da to nije možda mogućnost zarade, stvar uvjerenja ili nešto treće?

– Nitko nije nikada uspio na nacionalnim i vjerskim osjećajima izgraditi svoju materijalnu sreću, a ni psihološku. Tko god pak to uradi mora računati da će kod jednog dijela ljudi izgubiti. Jer, oni koji nisu te vjere i naci-je obično ga automatski otpisuju. I u svom vlastitom narodu ponešto se od toga izgubi. Ja sam pločom o Međugorju u materijalnom smislu najviše izgubio, jer me je financijski dosta koštala itd., ali sam dobio u svojoj duši, jer sam sretan i ponosan da sam napisao sakralnu muziku. I što sam dobio kod onog malog čovjeka, kod onoga malog broja ljudi, to je nenaplativo, to je bogatstvo.

Htio bih i ovo reći. Kad nacionalni i vjerski osjećaji dođu do malo veće slobode, uvijek se nađe bezbroj amatera, loših ljudi koji koriste situaciju. Danas se šunjaju mnoge ličnosti kroz tu situaciju, i bogate se, ali to se ne može zaobići, no, ljudi iskrene i prave duše sve dobro „prokuže”.

● Nastupaš često ovdje u zapadnom svijetu. Na jedan način i ti si misionar. Je li to ispravno?

– Ja se stvarno i osjećam da sam misionar. Prije to nisam mogao shvatiti kad su mi neki govorili. Svaka poruka koja govori o ljubavi i miru je misionarska. Misionari postoje u svim vjerama svijeta, a tako i u našoj katoličkoj vjeri.

● *Dok pjevaš primjećuješ li razliku vladanja i pjevanja roditelja i njihove djece?*

– Ljudi koji su napustili našu Domovinu u mladosti ili u zrelih godinama nisu sporni. Kod njih živi nevjerovatan osjećaj, želja i ljubav prema rodnom ognjištu, prema svome rodu, prema svojoj Domovini. S našim pjesmama, primijetio sam to pjevajući po svijetu, mi dobivamo i ljubav njihove djece. Mnoga od te djece nisu ni vidjela pravo svoju Domovinu, Domovinu svojih roditelja, pa ih učimo da je lijepo znati kamo pripadaš i odakle si potekao. I zato sam sretan što Katoličke misije svojim priredbama i zabavama i dovođenjem hrvatskih umjetnika nastoje privući mlade u velikom broju. To mi je najveće zadovoljstvo vidjeti ih tako, pa ako nakon toga i odu u disk. Činjenica je da su bili i tu sa svojom Majkom, svojom Domovinom, svojim Bogom i svojim narodom.

● *Mi živimo na Zapadu, u demokraciji. Nešto se od toga „giba“ i u našoj Domovini, a kako Ti to vidiš?*

– Demokratizacija je zahvatila cijeli svijet pa i našu Domovinu. Donosi sa sobom mnogo dobrih stvari ali i loših, jer u demokraciji isplivaju na površinu i velike vrijednosti i velika zla. Ona je konkretno u nas donijela to da ljudi kod nas osim što šalju poruke mira šalju i poruke mržnje. Za par godina, kad se sve pročisti, ostat će samo prave misli i prava djela.

● *Govore da smo opasan narod, da smo genocidan i rušilački rod. Doživljavaš li ti da su tvoj narod i tvoja Crkva zbilja takvi? I jes li čuo za PORUKU (PISMO) NAŠIH BISKUPA?*

– Genocidan narod ne postoji. Nigdje i nikada u svijetu. To je sramotno, ružno i tužno uopće i čuti. Hrvatski narod ima toliko plemenitih stvari u sebi, u svojoj povijesti, da se mora i može ponositi. A svaki narod na svijetu je u svojoj povijesti napravio i neke pogreške, pa tako i hrvatski, ali prije nego što dođeš u tuđe dvorište očisti svoje. Hrvatski narod je 50% napustio svoju Domovinu, pa je cijeli svijet njegov, a neki su iselili samo u par tisuća pa traže pomoć iz cijelog svijeta. Hrvatski narod bi mogao napadati mnoge oko sebe, zbog nedaća i zala koja su mu naniželi, ali ni na kraj pameti mu to nije, nego svojim dostojanstvenim i kulturnim ponašanjem, svojom vjerom, porukama ljubavi i mira pokazuje cijelom svijetu kako se voli svoja Domovina i kako samo mir među ljudima može donijeti blagostanje u svakoj vjeri i u svakom narodu na svijetu. On se nema i ne treba čega stidjeti, a ako je pogreška bilo, neka ne dozvoli da se one ikada više ponove. A svim „dušobrižnicima“ koji ga pokušavaju zvati bilo kojim imenom (imenima) poručujem neka najprije riješe svoje probleme, pometu svoje dvorište.

Biskupska poruka je toliko logična da sam je i prije očekivao. Jasno je da će naši biskupi sa svojom inteligencijom, školom i vjerom takvo pismo napisati. Volio bih samo da je to bilo prije.

● *Ti tom svom narodu po svijetu pjevaš. Jesi li ikada išta loše doživio prilikom susreta pjesme i ljubavi?*

– Hrvatske kat. misije po svijetu su do danas organizirale nekoliko tisuća nastupa hrvatskih umjetnika glazbe, gdje se pjevalo do zore, gdje se na određen način izravno uspaljuju osjećaji (i narodni i vjerski), ali hrvatski narod je uvijek bio i ostao dostojanstven, i nije nikada prešao te niti. Gradovi i države, gdje mi nastupamo, daju nam dvorane, hale i crkve, jer znaju da će sve proteći mirno i dostojanstveno. I to držanje neka je na uzor svakom narodu na svijetu.

● *Ti si rođeni Zadrani a priča se da će ti Zadar „u Italiju“?*

– Ha, ha... Ja sam rođen u Zadru, a možda ću u njemu i umrijeti. I neka priča svatko što hoće. Zadar je bio uvijek hrvatski i ostat će to uvijek. A što je kroza

nj prolazio svatko, što i danas u njemu žive mnoge nacije i vjere, to je samo ponos i dostojanstvo grada moga, koji je toliko širok da svakog prima kao što njemački narod prima našu hrvatsku djecu.

● *Na koncu, kakvu poruku želiš izreći našim čitateljima?*

– Imao bih ih tisuće, ali evo samo ovo: Želio bi da moj narod bude dobar i pošten, da radi pošteno i da živi pošteno. Neka svakog voli, ali sebe ne zaboravi. Neka u ovoj Domovini živi, kad mu se već tako okrenulo, ali neka na svoju misli i prvom prigodom neka se u nju seli. Neka svoju vjeru ne zaboravi, ne izgubi i ne utrne. Neka naši vjernici malo više vremena posvete Crkvi i sv. Misi. Ja prvi, pa svi redom. Da nije bilo Crkve kroz povijest, mi bismo se raspali. Nitko ne bi znao ni odakle potječemo, ni čiji smo. A čovjek koji ima osjećaj pripadnosti i koji zna svoju lozu, taj je sretan narod. Približimo sve svojoj Crkvi, ne samo fizički nego i u duši i svake nedjelje na sv. Misu. I svima SRETAN BOŽIĆ i samo dobro u Novoj! Razgovarao: Vladimír EREŠ

„Kad sklopim oči, ja Hrvatsku sanjam...“

Možda život i ne bi bio život da se u njemu ne smjenjuju trenuci radosti i tuge. Možda život i ne bi bio život, kad bi sve bilo onako kako mi želimo da bude i kad bismo uvijek bili tamo gdje želimo biti.

Takav život bio bi odveć monoton.

Sigurno da nije zgora da su u ovaj naš, usuđujem se reći, istržani život, utkani trenuci u kojima uviđamo da smo u potrazi i želji za postignućem nečega boljeg. Prihvatili smo neželjeno, a ujedno žrtvovali najdragocjenije što jedan narod može da posjeduje – žrtvovali smo domovinu. Ostavili smo tu divnu zemlju koja nam uvijek pruža ruke. Dobro je da da se to osjeća.

I, kao što već rekoh, postoje trenuci koji nas podsjećaju na prošlost, postoje trenuci kad mrzimo sadašnjost i želimo staru budućnost.

Svi navedeni osjećaji sigurno su prolazili mislima naših **gastarbajtera**, sigurno su oživ-

jeli u njihovim dušama, kada su u subotu, 4. studenoga 89., dvojica domovinskih pjevača srca, Ivo Fabijan i Đuka Čajić, svojom pjesmom i samouvjerljivim nastupom osvojili srca dupkom pune Bikuz-dvorane.

S „Lijepom našom“ započeli su program i naizmjenično zabavljali razdraganu publiku.

Svojom pjesmom „prošetali“ su Bosnom, Dalmacijom, Hercegovinom, Slavonijom, Likom – „prošetali“ su cijelom našom domovinom. Mnogo puta čula se draga i divna riječ **Hrvatska**, mnogo puta odjeknula je pjesma o **Hrvatskoj**, Hrvatskoj.

Vjerujem da su svi prisutni te večeri „sanjali“ o Hrvatskoj, i da su svoje misli sjedinili s mislima I. Fabijana koji veli: „Kad sklopim oči ja Hrvatsku sanjam i često molim u ponoćne sate: – O Bože, čuvaj moju rodnu grupu! O Bože, čuvaj sve moje Hrvate! –“ –dd–

Đuka Čajić i Ivo Fabijan

Ivan-Đivo Gundulić – Pjesnik hrvatske slobode i slavenske solidarnosti

(Uz 400. obljetnicu rođenja
i 350. obljetnicu prerane smrti)

(II dio, svršetak)

„Osman”

Ivan Gundulić dugo je radio na svom najopširnijem djelu, epu „Osman”, i nije ga uspio dovršiti. Dva pjevanja – 14. i 15. – ostala su nedovršena, a dopunio ih je veliki hrvatski pjesnik i ban Ivan Mažuranić 1844. godine, za vrijeme Hrvatskoga narodnog preporoda. Od tada se „Osman” tiska s Mažuranićevom dopunom.

Ep je Gundulić namijenio „svemu našem slovinskom narodu” i u njemu je proslavio poljskog kralja Vladislava IV. Poljaci se i inače pojavljuju u shvaćanju naših ljudi Gundulićeva doba kao slavna „slovinska” grana.

To nije nimalo neobično, jer je katolička Poljska u ono vrijeme evropska velesila s većim područjem nego danas. U nju je Gundulić polagao velike nade kao u osloboditeljicu svih Slavena ispod turskog jarma. „Osman” nije mogao biti tiskan za piščeva života, najvjerojatnije iz političkih razloga, jer je napisan izrazito antiosmanlijski.

Gundulić je prije pisanja svoga epa temeljito proučio tursku i evropsku povijest svoga doba. Kod svojih sugrađana – dubrovačkih trgovaca, te isusovačkih i franjevačkih misionara, solidno se upoznao s prilikama u Carigradu i Poljskoj, gdje se i zbiva glavni dio radnje. Bitka s Turcima kod Hoćima na Dnjepu 1621. godine i povlačenje velike turske vojske silno su odjeknuli po cijeloj jugoistočnoj Evropi i šire. Prvi put se u Osmanlijskom carstvu dogodilo da su sultana umorili pobunjeni janjičari, zbog neuspjeha na bojnopolju. Budući da je „Osman” pjesničko djelo, Gundulić se nije točno pridržavao povijesnih činjenica. One su mu samo dale okvir za radnju: „Kako istočnom caru mladu, smrt vitezi nesmiljeni, daše u svom Carigradu”. Sam je, po običaju narodnih pjesama, puno toga nadodao i proširio.

Ne zaboravimo da tada u Zapadnoj i Srednjoj Evropi hara Tridesetogodišnji rat (1618. – 1648.), u kojem na strani katoličke lige sudjeluju mnogi hrvatski vojnici. Prežalosno je to vrijeme, vrijeme je to duboke krize – kršćanske države ratuju međusobno. Sigurno je to djelovalo i na Gundulića, jer njegov je „Osman” spjev o prolaznosti svega na ovom svijetu, ali s dubokom vjerom da će dobiti na kraju svijeta biti vječno nagrađeni, a zle će do vijeka mučiti njihova opaka savjest. Već na samom početku epa Gundulić kudi ljudsku taštinu i pokazuje čitatelju prolaznost svih ljudskih htijenja na sudbini mladoga i poletnog sultana Osmana, zapravo osvajača, koga će poslije povlačenja iz Poljske svi napustiti:

„Ah, čijem si se zahvalila,
tašta ljudska oholasti?
Sve što više stereš krila,
sve češ paka niže pasti.
Vjekovite i bez svrhe
nije pod suncem krepke stvari,
a u visocijeh gora vrhe
najprije ognjen trijes udari.
Kolo sreće uokoli
vrteći se ne prestaje;
tko bi gori, eto je doli,
a tko doli, gori ustaje...”

I, 1–8; 13–16)

Sultan Osman smatra da je za poraz kod Hoćima najviše kriva nedisciplinovanost vojnika, u prvom redu janjičara. Uz velike gubitke Osman se vratio u Carigrad, jako nezadovoljan. Odlučuje poći na Istok, skupiti vojsku, uvesti red i kazniti nepouzdanost janjičara. Iako su te namjere bile skrivane, za njih se doznaje i vojska se buni. Odmetnici, posebice janjičari, hvataju Osmana i uz ruganje svjetine odvođe na kljusetu u zloglasnu Jedikulu, gdje su ga i zadavili. Na kraju spjeva Gundulić kritizira Muhamedovu nauku.

U „Osmanu” je prikazano stanje čitave onodobne Evrope i Hrvatske koja je u 17. st. svadena na „ostatke ostataka”. Kad Gundulić govori o staroj grčkoj Troji, on stvarno misli na Hrvatsku koja je nekoć bila slavna:

„Slavna Troja ka je svime
njegda Istokom gospodila,
a sad ino nije neg ime
nakon sebe ostavila.

Gdi su miri, gdi su dvori?
Nije zlamenta od ničesa.
Što ognju osta, vrijeme obori
i pohara i poplesa.”

Za Gundulića i njegove suvremenike propast Turskog carstva bila je vrlo blizu. Hoćim je stvarno bio znak opadanja osmanlijske moći, ali to nije išlo tako brzo. Dubrovačkoj Republici bilo je važno da ničim ne uznemiruje Portu, jer bi tada na kocki bili svi njezini trgovački privilegiji na Balkanu. Zbog toga „Osman” ni nije bio tiskan za Gundulićeva života. Za nj je „Osman” bio „živa aktualna kronika u pjesničkom obliku, u koju je unio svoj nazor na svijet, svoje poglede na suvremene političke događaje, svoje ideale, svoje vizije, svoju koncepciju rješavanja tzv. istočnog pitanja, pitanja o sudbini hrvatske narodne sveukupnosti i slavenstva. – ‘Osman’ je aktualan politički program!” (J. Horvat, str. 309).

Gundulićev utjecaj u Hrvatskoj 19. i 20. stoljeća

Dubrovačka Republika gubi nezavisnost 1808. godine francuskom okupacijom. Odlukom Bečkog kongresa (1815.) biva pripojena Habsburškoj monarhiji i postaje dio Kraljevine Dalmacije. Austrija je namjerno prakticirala protežiranje i namještanje tali-

janskih činovnika po gradovima na hrvatskom jugu. Htjela je tako oslabiti težnje dalmatinskih Hrvata za sjedinjenjem s kraljevinom Hrvatskom i Slavonijom. Dubrovčani, ugroženi tom talijanštinom, okreću se prema Zagrebu, a veze između dubrovačkih i zagrebačkih pisaca se produbljuju. Hrvatski narodni preporod (polovicom 19. st.) proširio je i produbio veze s hrvatskim jugom. Dubrovački klasici (Gundulić, Palmotić, Đurđević i dr.) rado se čitaju, recitiraju i oponašaju u Zagrebu. Njihova su se djela mogla naći u knjižnicama diljem Hrvatske. Preporoditelji su u Gunduliću vidjeli „velikog domorodnog genija” (Banac). O 200-toj obljetnici Gundulićeve smrti „Ilirci” su veličanstveno proslavili njegov spomen. Pavao Štos ga je u dugoj pohvalnici veličao kao „najvećeg duha naših zemaljah”. Preporoditelji oko Ljudevita Gaja bili su odgajani na dubrovačkim zasadama. Doba zlatnog Dubrovnika, slobodnog grada-države, bilo je pravo nadahnuće za preporoditelje.

Dubrovački uzori i dubrovačka ijekavica, jedna od hrvatskih jezičnih tradicija, prevagnuli su i u razmiricama oko jezične standardizacije. Ijekavski izgovor potisnuo je ikavski i kajkavski i postao hrvatski književni jezik. Stjepan Babić veli: „Gundulićev jezik pripada glavnom razvojnog toku hrvatskoga književnog jezika, on je nezaobilazna karika i tek kad bismo je izbacili, tek bi tada nastao prekid, ali – neprirodan.” Ivan Mažuranić bio je veliki obožavalac I. Gundulića.

Teško stanje u Hrvatskoj za banovanja mađarskog grofa Khuena-Hedervarya stavilo je u prvi plan, ne kao do sada kulturnu afirmaciju Trojedine kraljevine, već nacionalnu nezavisnost i političku slobodu porobljene Domovine. Antun Gustav Matoš, veliki hrvatski pisac, u svojim se djelima ponajviše bavio pitanjima nacionalne slobode. Silno je cijenio poslovičnu slobodu Dubrovnika: „Svaka travka, svaki vjetrić, svaki cvijet, svaki lug, svaka gora (u Hrvatskoj) pjeva kao Gundulićeva ‘Dubravka’ o dragoj i slatkoj slobodi” (Ladanjske večeri). Tko zna zbog kojih razloga pisac Miroslav Krleža nije volio Gundulića ni za Kraljevine Jugoslavije ni poslije rata. Nije mu se sviđao Gundulićev aristokratizam, makar je živio grofovskije od skromnog Gundulića i svog miljenika, plebejca Držića.

Što reći o Gunduliću ove godine

Hrvatska ga se o 400. obljetnici rođenja dostojno sjetila. O njemu se raspravljalo i raspravlja u znanstvenim krugovima. Kao Ilirci 1838. godine u Zagrebu, tako su se okupili Gundulićevi Dubrovčani u prosincu 1988. u crkvi Sv. Franje na Stradunu o 350. obljetnici Ivanove smrti. Profesor Slobodan P. Novak govorio je nadahnuto o piscu i državniku Gunduliću, a tek nekoliko rečenica o njemu kao „krstjaninu spjevaocu”. Ni u našoj kato-

Zastor Hrvatskog narodnog kazališta koji je oslikao Vlaho Bukovac. Sasvim lijevo: Ivan Gundulić (sjedi).

ličkoj štampi nije se moglo o njemu puno pročitati. Doduše, dubrovački franjevci s ponosom čuvaju, kao relikvije, rukopise Gundulićeva „Osmana“, koji je ovdje prvi put i tiskan. Mala braća čuvaju „onaj čudotvorni križ s Dakse pod kojim je Gundulić pisao ‘Suze’“. Kod Male braće počivaju pjesni-

kove kosti... Eto, na primjer, dočekujemo pjesnikovu obljetnicu tako da ni u jednoj knjižari ove zemlje, ni u jednom pa i najjednijem izdanju nećete moći kupiti ni ‘Suze sina razmetnoga’, ni ‘Dubravku’, ni ‘Osmana’ (S. P. Novak). Zagrebački „Večernji list“ posvetio je specijalni broj Ivanu Gunduliću,

ali o samom Gunduliću bilo je u tom broju vrlo malo. Muzejski prostor u Zagrebu organizirao je za Gundulićevu obljetnicu ove godine dobro posjećenu izložbu „Gundulićev san“. Pohvalno je da su izložbu najbolje primili i shvatili mladi posjetitelji. Poslije Zagreba izložba je preselila u Dubrovnik. I ja sam je pogledao u Dubrovniku. Osjećao sam se kao i naši hodočasnici u Dubrovnik u prošlom stoljeću – sretan i štovateljski ushićen nad tom starom hrvatskom Atenom.

Gundulić je tiho i skromno proživio svoj vijek. Bez skandala i trke za materijalnim dobrima. Kad su ga u prosincu 1638. godine pokopali, pjesnik je izgledao tako mladoliko da su ga svećenik i liječnik pomladili za čitav deset godina. Zapisao je tada u knjige da je Ivan Gundulić, zvan Mačica, imao 40 godina. Taj skladni gospodar iz skladnog Dubrovnika, kako to reče Tin Ujević, „bio je odista dobar pjesnik, evropskog glasa, i ne razumijem zašto se ‘Gorski vijenac’ Njegošev pretpostavlja ‘Osmanu’“. Nađoh u jednom stranom leksikonu da je Gundulić nadmašio i Tassa. Takvo mišljenje nije neosnovano.“ Slobodan P. Novak kaže za svoga sugrađanina: „Ivan Gundulić jedna je od ‘visocijeh gora’ svekolike hrvatske povijesti. Ali u vrhove, kako kaže pjesnik, ‘ognjen trijes najprije udari’“. Zato ne bi bilo pošteno, ako bismo za vrijeme ove obljetnice zaboravili da smo u svojoj zaokupljenosti dnevnim sitnicama i nekim drugim vrijednostima dopustili da ne vidimo taj vrhunac i da smo time udarili u nj.“

Jura Planinc

Gdje je mladost, tu je radost

U našoj je misiji gotovo postalo tradicija, da mi, omladina, u jesenskim praznicima putujemo u Domovinu. Ove godine pridružila nam se i skupina mladih iz Neussa. Proveli

smo skupa punih osam dana. Upoznali smo se i jako prijateljski. Vrijeme nam nije bilo baš sklono, ali nije moglo poremetiti naše raspoloženje. Mo-

Mladi iz Wuppertala na krovu crkve-tvrđave (otok Hvar)

star i Međugorje smo doživjeli u kiši i nevremenu. Međutim, crkva u Međugorju je bila ipak dupkom puna. To nas je zadivilo. Tako ružno vrijeme, a tako puno vjernika. Zagonetno i interesantno. U Primorju je bilo ljepše vrijeme. Za mnoge od nas na ovom putovanju bio je ovo prvi susret s Dubrovnikom. Zaista, divan grad. Sveti Vlaho, biskup i zaštitnik grada, pozdravlja sve goste i prijatelje na ulazima u svoj grad. Nabrajati sve znamenitosti i ljepote ovog grada odvelo bi nas predaleko.

Split je uvijek bio naša meta i za nas nezaobilazan. Ovog smo ga puta posebno doživjeli, kad smo se našli u „gradu pod zemljom“ – Dioklecijanovim podrumima. Mnogi ljudi ne znaju i ne slute što se sve krije ispod onih pločnika dod šetaju splitskim poljanama i ulicama.

U našem je planu bilo i putovanje brodom na otok Hvar. Nada je bila skoro izgubljena, zbog lošeg vremena i nemirnog mora. Međutim, onog jutra kad smo trebali zaploviti iz Tučepi prema Hvaru, na moru je vladala bonaca. More mirno kao ulje. Pitali smo se čija je to zasluga, tko se tako žarko molio? Mnogi su se kao zaslužni javili. Ali ja mislim, kao što smo skupa stvarali raspoloženje, da smo svi skupa i to lijepo vrijeme izmolili! Kad smo zajedno, uvijek smo sretni i veseli, pa makar vani i oluja harala. Zato ovakve pothvate treba njegovati. Suputnica

Konstituiranje hrvatske manjine u Njemačkoj

Dok sa strahom osluškujemo odjeke domovinske borbe za novu federaciju, rađa se i nova nada. Pomalo se uzdamo da je dozrelo povijesno iskustvo koje pokazuje da radikalna demokratizacija s pluralistički ustrojenom javnošću potiče blagostanje, a da zamjena unitarnog elementa konfederativnim može ublažiti antagonizme među narodima.

Previranja pobuđuju i nadu da bi povoljne promjene mogle poboljšati i iseljeničke prilike. Politička sudbina Hrvatske nije stoga samo predmet našeg općenitog zanimanja, već os oko koje se vrte pitanja vlastite egzistencije, od nade da bi promjene mogle poboljšati izgleda da se dio iseljene Hrvatske vrati kući, do nade da bi uređenija država iseljenicima bila pouzdaniji oslonac.

U ovom nas trenutku sve **zabrinjava raspršenost i neustavljenost te dijasporne**, njen niski stupanj uobličivosti. Doživljavamo da nije dovoljno prepoznati i prihvaćati osnovni smisao nacionalne kulture, već da je potreban i neki oblik političke organizacije koji bi omogućio bujniju komunikaciju, napredovanje, te postavljanje granica prema većinskom narodu, što su pretpostavke bez kojih nema izvjesnosti da ćemo se održati.

Je li takvo **konstituiranje hrvatske manjine** u Njemačkoj moguće? Kakva je pravna podloga za takav razvitak?

Status i zaštita manjinskih zajednica u pravnom je smislu prvenstveno predmet međunarodnog prava, jer je ono sustav pravnih pravila kojima se određuju odnosi među državama, pa u tom smislu i odnosi prema skupinama koje žive u različitim državama. No, čovjek se pojedinac kroz razvoj ove znanstvene grane dugo uopće nije pojavljivao kao subjekt tog sustava. Država naime može djelovati samo u granicama svoje prostorne nadležnosti, a tu pak ona isključuje vlast svake druge države. Tako je tek postupno i mukotrpno tražen pravni prostor koji je vodio do uređenja međunarodnih propisa koji ljudima raznih država nude pomoć i zaštitu.

Prvi propisi o **međunarodnoj zaštiti čovjeka** pojavljuju se u 19. st., a odnose se na slobodu od ropstva. Kasnije se, prvo u krilu Povelje Ujedinjenih naroda, a onda i u drugim međunarodnim sporazumima, uređuju i druga prava čovjeka. Tako član 1 Opće deklaracije o pravima čovjeka, prihvaćene 1948. u Općoj skupštini UN, proglašuje opću jednakost, budući se „...sva ljudska bića rađaju slobodno i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su nadarena razumom i svijješću i valja da djeluju jedna prema drugima u duhu bratstva.“

No, takva međunarodna zaštita prava čovjeka, iako je naglašavala jednakost bez obzira na rasu, boju puti, vjeroispovijed ili poli-

tičko mišljenje, nije još uvijek značila eksplicitnu zaštitu manjinskih skupina. U 19. st. javljaju se intervencije nekih evropskih država prema Turskoj radi zaštite kršćanskog življa, a mirovni ugovori iz 1918. godine govore o zaštiti vjerskih manjina u Srbiji, Crnoj Gori i Rumunjskoj, ali u njima manjine nisu pravni subjekti, već se odredbe odnose na pojedince iz tih skupina. I takva individualna zaštita svakako je veliki pomak u povijesti etničkih prava, ali motreći ga s interesne točke zapuštenih ili ugnjetenih naroda bez vlastitih država, ili manjinskih zajednica, još uvijek nedovoljno značajan.

Još je i danas situacija u mnogome slična: zaštita je uglavnom samo formalne prirode, puko utvrđivanje da su manjinama zajamčena jednaka prava ili jednaki postupci kao i pučanstvu većine. Tako se npr. Austrija prvim članom Državnog ugovora iz 1955. obavezuje da će „...austrijski državljani slovenske i hrvatske manjine u Koruškoj, Gradišću i Štajerskoj uživati ista prava uz jednake uvjete kao i svi ostali austrijski državljani, uključujući pravo na vlastite organizacije, sastanke i tisak na vlastitom jeziku.“

U međuvremenu su u strukovnu uporabu ušli pojmovi koji razlikuju stupanj kvalitete zaštite, pa se govori o relativnoj i apsolutnoj zaštiti (njem.: „duldendes Nationalitätenrecht“ i „förderndes Nationalitätenrecht“). Mogućnost da u Njemačkoj rabimo hrvatski u privatnom životu, na ulici ili u telefonskom razgovoru tek je minimalna kvaliteta zaštite. Čak bi i rad hrvatskih škola – kada bi ih bilo – još uvijek bio u području relativne zaštite, ukoliko ne bi bio potican izuzetnim promidžbenim mjerama. Jasno je naime da **se nacionalne škole** u uvjetima dijasporne ne mogu održati razmjerno istim naporom i istim troškom koji zahtijevaju većinske škole. Ova je okolnost još vidljivija kod zahtjevnih mjera koje su npr. potrebne za oživljavanje veoma oslabljenih ili izgubljenih jezika Bretonaca, Velšana ili Iraca.

Na ovom mjestu, dok spominjemo škole, zanimljivo je jedno mišljenje koje se češće nalazi u znanstvenoj ili strukovnoj literaturi: smatra se da su **privatne nacionalne škole**, bilo dopunskog bilo cjelovitog karaktera, superiorna alternativa državnim školama. Ovo bi mišljenje valjalo uočiti, jer Njemačka je država u kojoj je zakonom omogućen rad privatnih škola.

Manjine, dakle, očekuju apsolutnu zaštitu, očekuju prilike u kojima bi većinski narod malo odstupio od mehaničkog demokratskog načela, kako bi slabiji mogao preživjeti.

Nizac mogućih mjera apsolutne zaštite je velik. On se proteže od potpore svim vrstama kulturnih udruženja, do otvaranja modernih obrazovnih projekata, sve do sveučilišne razine, zatim od ustanovljivanja potpornih stipendijskih fondova do osnivanja

potpornih banaka na načelu zadrugarstva, od potpore autonomnog tiska, do autonomnih radio-programa, itd. Posebnu važnu razinu čini participacija u političkoj strukturi. Vrhunac zaštite u tom smislu je svakako uspostavljanje teritorijalnih autonomija na mjestima na kojima postoji homogena koncentracija stanovništva, kao što je to ostvareno na Grenlandu i na Faröerskim otocima. Tamo gdje takva koncentracija ne postoji, treba razmišljati o drugim mogućnostima. Jedan takav primjer je ukidanje klauzule o minimalnom postotku glasova za poslanike danske manjine u parlamentu Schleswig-Holsteina ili drugi model nacionalnih vijeća kakva u Austriji imaju Slovenci, Hrvati, Mađari i Česi.

Vrlo važna je i **vjerska služba na nacionalnom jeziku** koja je na mnogim mjestima jedina čuvala manjinu. Znakovito ali i sa značajnim učinkom može biti i crkveno hijerarhijsko uređenje. Uočljiv je npr. slučaj stolovanja južnotirolskog biskupa u biskupiji Bolzano (Bozen)/Bressanone (Brixen). Tako bi se i stolovanje hrvatskog biskupa u Frankfurtu, npr., sigurno pozitivno odrazilo na održavanje hrvatske manjine u Njemačkoj.

Zahtjeve za apsolutnom zaštitom artikuliraju organizirane manjine ne samo preko svojih udruženja i svojih prvaka, nego u zadnje vrijeme sve više i preko krovnih institucija kao što su **Unija evropskih etničkih manjina** u Kopenhagenu/Flensburgu ili **Međunarodno udruženje za obranu ugroženih jezika i kultura** u Perpignanu/Churu. Ojačavaju li, ovakva bi udruženja mogla polagano ozbiljno utjecati na evropsko političko javno mnijenje, senzibilizirati javnost za potrebe manjina, ali i ukazati na ljepotu života u raznolikosti. Razmišljanje o toj temi tiče se svih ljudi, jer u Evropi gotovo i nema države u kojoj živi samo jedan narod.

Predstavnici manjina s boljom organizacijom i većim političkim iskustvom definiraju svoje stavove načelno i sve preciznije. Jedan od važnih načelnih stavova je, npr., zahtjev da izjašnjavanje pripadnosti manjinskoj skupini ne podrazumijeva nikakva dokazivanja. Uočljiv je i zahtjev da pravo na zaštitu ne traži nikakav određeni minimalni broj pripadnika skupine. U praksi se pak ponekad odbija i prebrojavanje kao demografska metoda izbora. Tako je slovenska manjina u Koruškoj, u vrijeme rada poznate Komisije za postavljanje natpisa pred naseljima, odbijala prebrojavanje podsjećajući da su vlasti u vremenima kada su ih iseljavali i progonili dobro znale koji su Slovenci. Manjina se naime bojala da će pritisak njemačke većine i tzv. Vindišana, asimilanata, pokolebati mnoge Slovence.

Problem prebrojavanja teško je riješiti optimalno, jer uz manjine se uvijek javlja neka vrsta društvenog pritiska. Tzv. objektivni kriterij, koji bi bio alternativa izjašnjavanju, još je neprihvatljiviji – upravo same manjine traže izjašnjavanje bez pravnog dokazivanja – a često i apsurdan. Baš u Austriji na-

lazimo i u povijesti i u sadašnjosti niz slavenskih imena među pobornicima germanizacijske politike, a isto tako niz njemačkih imena među prvacima nacionalnih skupina.

U ovom je sklopu zanimljivo pitanje onih koje ne žele održavanje, već tendiraju uključanju u većinsku skupinu. Takav se izbor javlja u svakoj manjinskoj skupini i sam po sebi ne predstavlja teškoću: svatko se slobodnom voljom priključuje sebi bliskom kulturnom krugu, pa netko može odlučiti biti i „građaninom svijeta”. Važno je jedino da takve osobe ne mogu govoriti u ime etničke skupine. Onaj koji zastupa tezu bezuvjetne asimilacije Baskije u Španjolskoj ili Turaka u Burgarskoj, ili oni Hrvati koji u Gradišću potiskuju hrvatski jer ga smatraju manje vrijednim od njemačkog, nemaju pravo govoriti u ime onih koje su odlučili napustiti. Njihovi su interesi dovoljno zaštićeni u krugu države i njezine većine.

Ovaj se problem javlja ne samo u svom najgrubljem obliku na koji postoji odgovor, već i u suptilnijim oblicima koji mogu izazvati dileme. SR Njemačka je, npr., zadnjih godina podastirala ponudu tzv. **integracije migranata**, politiku koja se više odlikovala ideološkim elementima nego operativnom snagom i koja je zbog toga često zbunjivala i većinu i manjine. U takvoj zamagljenoj atmosferi bilo je, npr., moguće da se godinama otvaraju „multikulturalni” i „interkulturalni” projekti, kao što su grupe za pisanje školskih zadaća i pomoć u učenju ili aktivni žena, a čija je polietničnost sama sebi svrhom. U uobličenoj bi se dijaspori sa statusom manjine ovakve zloupotrebe možda mogle spriječiti jer bi postojao prostor za javno vrednovanje dvojezičnih školskih i vanškolskih modela i drugih aktivnosti.

Posebno značajno područje teorijske misli o manjinama je **problem lojalnosti**. Ozbiljnost tog pitanja jasno se vidi sjetimo li se da su se nebrojeni progoni i deportacije obrazlagali pomanjkanjem ili odsustvom lojalnosti manjine prema državi. Tako su 1945. iz Jugoslavije prognani Nijemci ili 1955. Grci iz Turske, nakon suboka na Cipru. Problem postoji i danas u civiliziranim prilikama. Poznato je tako da se baš od migranata očekuje visoki stupanj lojalnosti. I današnja politička misao i praksa smatraju da manjine imaju pravo samo na uvjetno interno samoodređenje, a nikakva prava na uzurpiranje suverenosti većine, a posebno da nemaju pravo na otcepljenje (secesiju) ili priključivanje (iredentizam). To vjerojatno ima veze s općim političkim civilizacijskim trenutkom koji se radije odlučuje za neizvjesnosti mučnog statusa quo negoli za promjenu. Posebna teškoća je i odnos manjine s matičnom zemljom, koji se u nekim slučajevima tolerira, a u nekim smatra nelojalnošću. To, npr., znamo iz vlastitog iskustva iz suživota sa Srbima u Hrvatskoj, kojima ponekad predbacujemo da previše okreću oči matici, zaboravljajući da im je to pravo kao i svakoj manjini. U ovom slučaju međutim pravi problem leži u iskušenjima formulaci-

je ustava SR Hrvatske prema kojemu Hrvati nisu isključivi nositelji suverenosti.

Kako se **osjećajima naroda** ne može upravljati, niti oni mogu biti predmet pravne kodifikacije, treba se načelno složiti da od manjine ne treba unaprijed očekivati politička naklonjenost, već samo lojalnost u obvezi poštivanja zakona. Sve je drugo pitanje uspješnosti politike i rasta kulturnog sklada.

No, što je uopće nacionalna manjina i jesmo li mi u Njemačkoj došli do točke da ispunjavamo uvjete za takav status, odnosno, možemo li takav status postići?

Višejezični demografski rječnik UNESCO-a definira nacionalnu manjinu kao dio autohtonog naroda koji se našao u državi kojom upravlja neki drugi narod ili više drugih naroda. Ova definicija u sebi nosi niz nepreciznosti i nedorečenosti – sjetimo se samo primjera slučajeva u kojima je manjinska skupina dominantna i ugnjetava većinsku skupinu – pa mnogi autori u zadnje vrijeme pribježu pojmu „**etnička skupina**” koji nudi veću širinu. Ovaj pojam, koji je došao iz suvremene američke i kanadske socioantropološke misli, čini se zgodnim i radi toga jer u sebi nosi i naglašava vrijednost narodnosti („ethnicity”, „Volklichkeit”), a izbjegava spominjanje pojma manjine, jer ga smatra opterećenim prizvucima inferiornog značenja. Pojam međutim ima nedostatak da se mnogima doima preširokim i pomalo prednacionalan.

HRVATSKE NOVINE

Tajednik Gradišćanskih Hrvatov

Sad, jesu li migranti nacionalna manjina, ili, ako hoćemo – a preciznost mi se ovdje ne čini bitnom – etnička skupina?

Neki su se autori izričito bavili pitanjem statusa milijuna migranata u Zapadnoj Evropi i pokušali razjasniti državnopravni položaj tih skupina. Tako austrijski teoretičar Veiter kaže da migranti nisu nacionalna, već doseljenička manjina („Zuwanderungsminderheit”) te da najčešće i nisu u strukturiranoj društvenoj zajednici. Dalje on, međutim, kaže da i takva skupina može u novoj državi naći domovinu, strukturirati se i na taj način steći pravo na novu domovinu. Kao primjer on spominje bečke Čeha koji su došli kao radnici početkom stoljeća, a u međuvremenu se organizirali i osigurali si status manjine. Isti je slučaj i s Poljacima u Ruru koji su se također organizirali i čuvaju svoj jezik. Neki drugi autori spominju boravak triju generacija, dok noviji američki autori polaze od kriterija gole prisutnosti etničke skupine koja se kao takva želi održati.

Najznačajniji pomak na ovom polju, i u smislu koji zanima nas, ali i u općem pravnom smislu, smatra se tzo. Capotortijev izvještaj o pravima etničkih, vjerskih i jezičnih manjina koji je u svom završnom obliku

podnijet Privrednom i socijalnom vijeću UN 1977. Ta je studija doista tek izvještaj te za sada ne kodificira nekakve pravne okolnosti, ali je vidljivi znak preokreta u radu međunarodnih pravnih tijela, jer prvi put naglašava potrebu da narode i manjinske skupine valja čuvati radi dobra sveukupne ljudske uljudbe koja nije i ne može biti unificirana, te sadržaj zaštite pomiče od zaštite pojedinih pripadnika manjinske skupine na zaštitu cjelokupne skupine.

Capotortijev izvještaj dalje ističe, a to je za naše prilike veoma važno, da **manjina ima pravo na opstanak i zaštitu** bez obzira je li kao takva priznata u državi u kojoj živi. On doslovno kaže da je neka skupina državnopravna manjina i u slučaju kada se kao takva ne pojavljuje u zakonodavstvu države u kojoj živi, pa i onda kada se kao takva i ne spominje u javnosti te države.

Može se očekivati da će se međunarodna pravna misao, a i njena kodifikacija, dalje razvijati baš u tom smjeru, i to jednostavno zato jer je temelj njenog sadržaja u stvarnim potrebama društvene prakse. Glasove o „postnacionalnim” tendencijama u evropskom političkom osjećaju možemo, vjerujem, smatrati neutemeljenima. Suvremena etnopolitička znanost naglašava nepromijenjenu relevantnost narodnosti. Najnoviji razvoj u Litvi, Latviji, Estoniji, regionalizacija u Galiciji, Baskiji i Kataloniji, zahtjevi

u Furlaniji, Južnom Tirolu ili na Korzici pokazuju da **centralizam ne zadovoljava ljude**. Tvrdnje o tome da se cijela Evropa integrira, a da samo „nenapredni” još teže nacionalnoj samostalnosti – što kao vrstu prigovora stalno kod kuće slušamo – potpuno su proizvoljne. Evropa se integrira na gospodarskim i organizacijskim premisama i članice ni u jedan koncept (sjetimo se projekata Regio Basiliensis, Alpe – Azur ili Alpe – Adria) ne investiraju niti komadić svoga nacionalnog supstrata, a još manje od svoje državne suverenosti. Još i više, vjerujem da će Evropa u nacionalnom smislu i dalje ostati neintegri-rana, a da će narodi bez država težiti nacionalnim državama, isto kao što će nacionalne manjine težiti autonomijama – kako bi se očuvale narodnosne i jezične osobitosti, kako bi se spasilo kulturno nasljeđe Evrope i osigurao interetnički mir. Drugim riječima, **samosvojnost naroda ostaje nenadomjestivim okvirom demokracije**.

U ovim će razmjerima i hrvatska dijaspora morati tražiti sebe, uložiti trud i snagu da se što prije i što bolje organizira, ne bi li onda i u međunarodnopravnim okvirima – koje sam ovdje pokušala naznačiti – našla oslonac i legitimnost.

Maja Runje

Ekološki problemi i religiozni sadržaji i praksa

„Cug ti bu pobegel”

Vjernici su uvidjeli i priznali, a to je crkvena hijerarhija preko Koncila i papa potvrdila, da su Crkvi ostale dvije „karte” za dva velika povijesna „cuga” neiskorišćene. Prvi „cug” se zahuktao sa socijalnim problemima feudalnog društva u Srednjem vijeku. Kad je Crkva pucala od potrebe za unutarnjom reformom, a glas seljaka za pomoć u rješavanju društvenih problema do neba se čuo, kiša reforme nije pala na Crkvu u pravo vrijeme, niti je taj glas probio gluhe uši. Kako se reforma nije dogodila u Crkvi, došlo je do reformacije izvan nje (protestantska reformacija), a glasu seljaka odazivali su se oni koji nisu bili pozvani pa je stoga ta „pomoć” urodila, uz ostale „plodove”, bolnom podjelom Crkve i tridesetogodišnjim ratom. A kad je ipak došlo do reforme s Tridentinskim koncilom, bilo je prekasno. „Cug” je pobjegao.

Drugi je došao u 19. stoljeću natovaren problemima radničke klase u industrijskoj revoluciji kapitalističkog sistema. Crkva je opet zakasnila. Nekvalificirani „vlakovođe” zahuktali su „cug” nekontroliranom brzinom tako da je od 1917. godine pa sve do naših dana nemilosno rušio pred sobom sve ono što mu se našlo na putu (crveno mu je bilo znak slobodnog prolaza). Ostavio je teret suvremenog ateizma u raznim oblicima, totalitarna društvena uređenja i ekonomsku katastrofu. A još mu se nisu svi „vagioni” prevrnuli.

I sada nailazi treći „cug”. Sudbonosni „cug” na koji se penju svi čuvari čovjekove okoline (čitaj: života na zemlji). On je već krenuo ali je s njim vrlo teško upravljati. Potrebni su mu svi mudri graditelji „pruge”, poznavatelji „terena” i svi mudri „vlakovođe”. Cijena svake pogreške može biti samo ekološka katastrofa zemljine kugle, znači, gašenje života.

Problem vjere i ekologije

Kad sam nedavno došao u jednu od Herdevrovih knjižara i upitao gdje bih mogao naći literaturu s područja odnosa vjere i ekologije, službenica se užela u ramenima i rekla: „Ne vjerujem da ima bilo što s tog područja. A što bi i moglo biti! Tā u Bibliji stoji: ‘Macht euch die Erde untertan’ (‘podložite sebi zemlju’).” Zamišljeno sam se nasmijao i rekao da se ja upravo pitam što to znači. Tako sam s njom izmijenio par riječi na tu temu. Dok sam prebirao knjige, još sam razmišljao o razgovoru s tom službenicom. Ona, kao možda i mnogi drugi, uopće ne vidi nikakvu vezu između borbe za čovjekovu okolinu i religioznih sadržaja i prakse. (Jer „podložite sebi zemlju” za nju znači: „učinite što god hoćete”. Drugim riječima, čovjek nije dio stvorenoga nego gospodar koji se samovoljno može odnositi prema svemu stvorenom). Prema tome, ona ne očekuje od vjernika da se oni kao vjernici angažiraju u borbi za čovjekovu okolinu o kojoj ovisi život na zemlji.

S druge strane, mali broj vjernika i još manji broj crkvene hijerarha shvaća ozbiljno aktualnost i akutnost ove problematike da bi se vjernički smatrali odgovornima i pozvanima. A još manji je broj onih koji su, čitajući znakove vremena, kao vjernici adekvatno angažirani u traženju mogućnosti da se spriječi ekološka katastrofa koja ozbiljno prijeti životu na Zemlji. To za mnoge nije teološki ni vjernički problem.

Tako se umjesto stvaranja zajedničke fronte zapravo stvaraju neprijateljski fronte s kojih se poziva „krivce” na odgovornost. Kao da nas iskustvo prošlosti ničim ne uči. U stvaranju fronta između vjere i znanosti, i između vjere i društvenog života u prošlosti, rasipalo se mnogo energije koja je mogla biti iskorištena za obostrano dobro. Iskustvo golemih gubitaka na jednoj i na drugoj strani moralo bi biti škola „gubitaka”.

Došlo je vrijeme u kojem se postavlja shakespeareovsko pitanje: „To be or not to be” (Biti ili ne biti)? Vrijeme u kojem neće biti pobjednika i pobijeđenih, nego, ili ćemo zajednički pobijediti, ili i jedni i drugi izgubiti, izgubiti do samouništenja. I to u vrlo skoroj budućnosti.

Teorija neinformiranosti

Neodrživa je teorija onih koji kažu da se ekološke probleme napuhuje i da govor o mogućoj ekološkoj katastrofi nema osnove. Za strah koji se uyukao i sve više uvlači u duše mladih ljudi i djece optužuje se ekologe koje se posprdno naziva prorocima propasti. Naravno, ugodnije je slušati one koji kažu da su sva ta „mračna proroštva” neosnovana i da će čovjek, ako problema uopće ima, znanošću i novim tehničkim otkrićima naći rješenja svim problemima.

No, tko to ne zna ništa o uništavanju šumskih površina, o umiranju stabala, o brzini kojom pustinja osvaja zemlju, o masovnom uništavanju životinja, o opasnosti da pojedine životinjske i biljne vrste potpuno izumru, o zagađenosti mora i rijeka, o kontaminiranim površinama iz izvora kao što je Černobil i testiranje atomskog oružja, o zagađenosti industrijskih gradova, o problemu smeća i otpada iz domaćinstava, o oštećenosti ošita ozona, itd., tko ovo, i to do u pojedinsti, ne zna, osim onoga tko to neće da zna? Tko ne zna za moguće i već nastale posljedice svega ovoga, osim onoga tko neće da zna. A Krist bi ovakve nazvao gluhima i slijepima: „Slušajte i ne čete razumjeti, gledajte i ne čete vidjeti”.

Ustvari, problem je mnogo složeniji i opasniji je puno veća nego što se to iz pojedinih faktora može zaključiti. Pitanje zaštite okoline jest pitanje o kojem ovisi da li će čovječanstvo preživjeti. Ovo pitanje može se rješavati samo zajedničkim maksimalnim trudom na političkom, društvenom, tehničkom i biološkom nivou. Ali vrijeme je ta-

ko neumoljivo da je već prekasno za sve te mjere, sve kad bi se do maksimuma iskoristile. Jer promjena praktičnog odnosa čovjeka prema okolini već sada ne bi bila dovoljna bez jednog duhovnog zaokreta. Bez promjene pogleda na život općenito, ne može se izmaći katastrofi koja se našom krivnjom na nas usmjerila, i kojoj nekontroliranom brzinom idemo u susret.

Zaštita okoline plus pogled na naličje antropocentrične slike svijeta

Iako sva nastojanja i sve mjere oko zaštite čovjekove okoline dolaze prekasno da bismo samo pomoću njih izbjegli ekološkoj katastrofi, one su neophodne i kao takve obvezuju sve instance društvenog života i svakog pojedinca. Te mjere su, takoreći, bezbrojne i u društvenom i u privatnom sektoru, i „neinformirani” bi se morali „informirati”. Naravno, ove mjere su ostvarive samo pod uvjetom da čovjek bude motiviran određenim smislom koji je iznad ovih mjera. Čovjek mora otkriti smisao koji bi u njemu pobudio volju da preživi. A ako otkrije smisao i pobudi volju, mora mu biti jasno da ovaj put mora okrenuti pogled od sebe i usmjeriti ga na sve oko sebe, o čemu zapravo ovisi i njegov život. Jer je upravo rigorozni i bezobzirni antropocentrizam, koji ništa ne pozna i neće da zna osim čovjeka, bio i jest korijen neprijateljstva i izrabljivačkog odnosa prema prirodi.

Antropocentrični pogled na svijet može se promatrati od današnjega najbrutalnijeg hedonističkog i potrošačkog u zapadnoj civilizaciji pa sve do dubokih korijena iste civilizacije koja je, uzevši u obzir utjecaj koji je imala na istočno civilizaciju i kulturu, skoro jedini uzročnik današnjega kaotičnog i, bojat se, bezizlaznog ekološkog stanja.

Izraziti predstavnik takvog pogleda na svijet jest marksistički model. Prema njemu smisao, zadaća i cilj čovjeka jest da svojim radom prema svojim potrebama preoblikuje prirodu. Ili, kako kaže Hegel, „podignuti” prirodu na viši stupanj da bi je „ponovno stvorio”. Jednostavno rečeno, čovjek je pro-

Kad šuma „oboli”, ovako izgleda

dukt društvenih odnosa (Marks), središte i mjera čitavom svemiru. Iz ovog proizlazi da sve što služi čovjeku ima svoju svrhu, i da je smisao povijesti stalni ekonomski napredak do neizmjernog blagostanja.

Priroda je ostala strana i egzistencijalističkoj filozofiji. Camus gleda uzrok smrti u apsurdnoj borbi čovjeka protiv krvave mehanike prirode (Mit o Sifzu). Odatle njegov revolt protiv Boga i čitavog svijeta.

Ni **znanost** se nije bolje ponijela prema prirodi, pa niti u Darwinovoj teoriji **evolucije** po kojoj se slučaju pripisuje nastanak čitavog svemira, a evolutivni razvoj života zakonu jačega. Na besmislenost života došlo je nasilje evolucije (Iako je čovjek produkt evolutivnog procesa i kao takav u vezi s ostalom prirodom, on stoji u centru kao „najjači“ i kao takav „gospodar“ svega).

Ni **umjetnički duh** nije uspio okrenuti antropološku sliku svijeta. Uz spomenutog Camusa spomenimo još velikog Dostojevskog. Tom oštroumnom poznavocu čovjekova nutarnjeg svijeta priroda je samo slika zlostavljanje i mučenje čovjekove duše. Umjetnički duh mnogih pjesnika opisao je ljepotu prirode kao estetski objekt ili se zaustavio na njezinoj svrhovitosti za čovjeka.

Da bismo razumjeli pozadinu iz koje izbija suvremena antropocentrična slika svijeta, treba ići još dublje. Zapadna civilizacija je protkana **kršćanstvom**, a povijesno gledano kršćanski antropocentrizam ima dva temelja: filozofski i religiozni.

Prvi su stari **Grci** svojim bogovima dali ljudski oblik i time čovjeka digli iznad sve ostale prirode u sfere božanskoga. **Rimljani** su grčki antropocentrizam, takoreći, sprovedi u praksu. Ciceron kaže da je svijet u prvom redu stvoren radi čovjeka i sve što je stvoreno stvoreno je za potrebe čovjeka (De natura deorum). Iz tog antropocentrizma rodila se vladalačka, bolje rečeno, proplivačka želja starih Rimljana.

Utjecaj grčkoga i rimskog antropocentrizma na kršćanstvo potkrijepila je i **vjera starozavjetnih Židova**. Za razliku od babilonske i egipatske mitologije koja božanstvo traži na relaciji čovjeka i prirode (od koje su se Židovi skrupulozno držali na distanci) u središtu židovske religije stoji „Bog otaca“ koji se obavlja po pojedincima a preko njih izabire židovski narod. Kad je Židov u Bogu otaca „otkrio“ i Stvoritelja svijeta i gospodara svemira, on je u njemu „otkrio“ onog koji čovjeku povjerava zemlju da gospodari, po uzoru na Boga, jer je stvoren na sliku Božju, svim njevim stvorenjima.

Još više nego za židovstvo čovjek je bio u središtu kršćanske slike svijeta: i Bog je postao čovjekom. Bog se u Isusu Kristu ne brine više samo za jedan narod nego za sudbinu svakog pojedinca. Priroda je ispala iz kruga toloških razmišljanja. Da priroda nije stvorenja, isključivo za čovjekove potrebe, nego da se mora uzeti u obzir dobro svakog stvorenja učio je ranokršćanski apologeta Celsus,

Nerazumno i nesavjesno „bacanje“ i odlaganje smeća truje prirodu i ljude

ali kršćanska teologija od ranog kršćanstva preko skolastike do naših dana nije htjela o tome ništa čuti. Ni Kopernikova ni Galilejeva heliocentrična slika svijeta, ni Darwinova teorija evolucije, ni Leibnizova teodiceja nisu mogle uvući prirodu u vidokrug kršćanske teologije. Ali, kako reče Albert Veliki, ne može se o Bogu točno razmišljati ako se širi krive pogleda o njegovim stvorenjima, i ne može se vjerovati u Boga koji prisiljava da se krivim očima gleda na zemlju.

Ne može doći do osjećaja odgovornosti za vlastitu okolinu dok čovjek ne shvati da je on dio prirode i da njegov život ovisi o ekološkoj ravnoteži koju drže i ona bića kojima mi možda uopće ne vidimo svrhu. Sve što jesmo rođeno je u životnoj agoniji tisuća i tisuća vrsta bića prema kojima se moramo, iz zahvalnosti prema Stvoritelju, odgovorno ponašati.

Kršćani pred ekološkim problemima

Vjernik je onaj čovjek koji milošću Božjom čita znakove vremena i odgovarajuće i odgovorno se postavi prema „pročitanoj“ stvarnosti. Vjernik je čovjek koji je stalno otvoren obraćenju, čovjek kojem iskustvo oproštenja pomaže da mu osjećaj krivnje ne zarobi energiju, nego je oslobodi za novi pozitivni početak. Vjernik je čovjek koji se nada u nadi protiv svake nade, jer ima povjerenja u onog koji mu je iskazao povjerenje.

Umjesto upuštanja u dispute oko krivice i krivca, kršćanin će nastalu ekološku problematiku promatrati kroz vjerske sadržaje i pomoću te iste problematike otkriti nove, dosad njegovim očima skrivene, **dimenzije tih istih vjerskih sadržaja**. Ovaj izmjenični utjecaj oblikovat će njegovu novu religioznu i životnu praksu.

Ako Božju riječ čitamo kroz lupu suvremene ekološke problematike, njezina duga će nam zasjati i drugim, dosad nam skrivenim, bojama. Ako čitamo Knjigu postanka, zastat ćemo malo duže na riječima koje se nalaze kao komentar svega onoga što je Bog stvorio: „I vidje Bog sve što je učinio, i **sve bijaše dobro**.“ Posebno ćemo zastati na drugom

izvještaju o stvaranju (Post 2,4–25), gdje ćemo vidjeti da Bog čovjeku nije povjerio zemlju da nad njom svojevolumno gospodari, nego da je „obrađuje i čuva“ (Post 2,15). Tu ćemo također naći jedinstvo između čovjeka i životinjskog svijeta: Bog predvodi životinje pred čovjeka da im čovjek nadjene ime (Post 2,19). Skupa, psalmistom pjevat ćemo pohvalu Bogu Stvoritelju za divna djela njegovih ruku (Ps 104), a u knjizi o Jobu naći brigu i ljubav Božju za njegova stvorenja kojima ih štiti od čovjekove samovolje (Job 38–41).

Ako čitamo Božju riječ kroz suvremenu stvarnost, čut ćemo proroka Miheja: „Ovakogovori Jahve protiv proroka koji moj narod zavode: Ako imaju zaloga u ustima proglašavaju: ‘Mir!’ Ali protiv onoga koji im ništa ne stavlja u usta navješćuju sveti rat.“ Čut ćemo poziv Božji na obraćenje preko proroka Joela (2,12–13), otkriti korijen grijeha (Post 3,1–7) i čuti riječi ohrabrenja i nade iz Božjih usta (Joel 2,21–22). Sjetit ćemo se da je upravo Božji narod progonio i ubijao proroke, da je upravo Božji narod odbio ponuđeno spasenje koje je Bog učinio preko svoga Sina. I upitati se: hoće li današnji Narod Božji čuti, razumjeti i prihvatiti, ili poći za krivim bogovima (Hoš 2,5–8), slušajući krive proroke (Jer 5,31; 23,9–40; 28,15; Ez 13; Zah 13,3).

Adventsko i božićno vrijeme

„Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenoga Sina... Jer Bog nije poslao svog Sina na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu.“ U Kristovu rođenju Bog je još jednom rekao svijetu svoj „da“. U dolasku Božjem na svijet razrješava se napestost između materijalnog svijeta u kojem se nalazimo i kojem pripadamo, i duhovnog svijeta prema kojem idemo. Božja Riječ koja je počelo života, po kojoj je sve stvoreno, postaje tijelom (Iv 1,1–18), postaje dio ovog svijeta u kojem i mi imamo udioništvo.

Ako se Bog toliko „okrenuo od sebe“ da bi bolje „vidio“ svijet, on zacijelo očekuje od nas da se i mi „okrenemo od sebe“, da se

okrenemo od svojih želja i prohtjeva da bismo bolje vidjeli ostala stvorenja, da bismo ih vidjeli onako kako ih Bog vidi: "... i sve bi-jaše dobro." Ako se Bog "odrekao" svoje "udobnosti" i "postao dio" ovoga žuljavog materijalnog svijeta, onda bismo se i mi morali odreći svojih prohtjeva za komoditetom koji su naštetili onom što je Bogu "dobro". Ako ne vjerujemo da se evolucija dogodila pukim slučajem nego da je ona djelo ljubavi Božje po Isusu Kristu, po kojem "je sve stvoreno", onda ljubav i briga za stvorenja postaju čini naše ljubavi prema Bogu. Ovaj smisao koji pripisujemo stvorenom i ljubav prema njemu neće nas odvesti nasilju u evolutivnoj borbi da preživimo, nego će nas ujediniti sa svim evolutivnim stremljenjima svakog stvorenja.

Adventska i božićna vrijeme može nam biti poticaj da meditiramo nad misterijem svega stvorenog i nad vezom tog misterija s našim spesenjem. Naš odgovor na spasenijski poziv ne može biti izvan našeg odnosa prema svijetu u kojem živimo, našeg odnosa prema ljudima, životinjama, biljnom svijetu, vodi, zraku i zalihama zemlje. Ovi odnosi odražavaju naš odnos prema Bogu.

Sveti Franjo nije bio ni teolog ni filozof ali je njegov odnos prema svim stvorenjima bio neporedivo bolji od odnosa koji je imao veliki Descartes, koji je tvrdio da se ne može naći razlika između mašine i životinje (jer životinje nemaju razum ni moć govora), i Spinoza odnosa po kojem čovjek može upotrebljavati životinje i odnositi se prema njima kako god mu na um padne. Franjo je imao zdrav vjerski instinkt po kojem mu je svako stvorenje bilo brat i sestra. Franjo nije rasipao energiju u beskorisnim frontalnim borbama nego je i zadnjom iskrom svojih snaga ljubio sve ono što je njegov Gospodin stvorio. Ni danas ne treba biti ni filozof ni teolog da bi se pročitali znakovi vremena. Oni su tako jasni. I svaki vjernik, kao i svaki nevjernik, treba biti otvoren stvarnosti i tražiti motive koji će ga angažirati u borbi za spašavanje života na zemlji. Mislim da vjernik ima motiv (odgovor na ljubav kojom Bog ljubi svijet), samo treba slijediti njegov zov.

(Bilo bi vrijedno i zanimljivo znati koliko ćemo se mi kao članovi hrvatskih katoličkih misija posvetiti toj problematici u ovo adventsko i božićno vrijeme; koliko će biti propovijedi, vjeronaučnih satova, meditacija i molitve na tu temu, koliko će biti konkretnih zahvata. Ili ćemo pustiti da "cug pobje-gne"?)

"Zemlja ne pripada čovjeku" – govor jednog indijanskog poglavice iz 1855.

Želio bih na kraju donijeti dijelove govora indijanskog poglavice Seattla, koji sa svom jasnoćom i oštrinom, tugaljivošću i bespomoćnošću, strahom i nadom, proročki molitveno izražava opasnost pred katastrofom u koju "bijeli čovjek" vodi svijet, i u isto vrijeme vjeru u Boga i svetost prirode. Govor je odgovor na zahtjev tadašnjeg američkog predsjednika Franklina Pierca da poglavica

Seattle proda područje na kojem se nalazilo njegovo pleme:

"... mi znamo, ako ne prodamo, 'bijeli čovjek' će možda doći i s oružjem nam uzeti našu zemlju. Kako se može nebo kupiti i prodati – ili toplina zemlje? Ova predodžba je nama strana. Kad mi ne posjedujemo svježinu zraka i svjetlucanje vode, kako ih vi možete od nas kupiti?... Svaki dio ove zemlje mom narodu je svet, svaka svjetlucava igla bora, svaka pješčana obala, sve magle u tamnim šumama, svaka čistina livade, svaki zubeći kukac svet je u očima moga naroda... Naši pokojnici neće nikada zaboraviti ovu zemlju jer je ona crvenom čovjeku majka. Mi smo jedan dio zemlje a ona je jedan dio nas... Mi znamo da bijeli čovjek ne razumije naš način. Jedan dio zemlje njemu je jednak svakom drugom, jer je on stranac koji dolazi u noći i uzima od zemlje što god mu treba. Zemlja nije njegov brat nego neprijatelj, i kad je opljačka on ide dalje... On se odnosi prema svojoj majci, zemlji, i svome bratu, nebu, kao prema stvarima koje se može kupovati i pljačkati, koje su za prodaju kao ovce ili svjetlucavi biseri. Njegova glad će progutati zemlju i neće ništa ostati doli pustinja... Što je čovjek u velikoj samoći duha? Što god se dogodi sa životinjama, dogodit će se kratko potom i sa čovjekom. Sve su stvari međusobno povezane. Kakva sudbina snađe zemlju, snaći će također i sinove zemlje... Učite svoju djecu, što mi učimo našu: Zemlja je naša majka... Ako ljudi pljuju na zemlju, pljuju sami na sebe! Jer mi znamo: Zemlja ne pripada čovjeku nego čovjek zemlji – to mi znamo... Nije važno

gdje ćemo mi provesti ostatak naših dana. Ionako ih je još mali broj... Niti sâm bijeli čovjek, čiji Bog s njim hoda i govori, kao prijatelj s prijateljem, ne može umaći zajedničkoj nam sudbini. Možda smo mi ipak – braća. Vidjet ćemo. Mi znamo jedno, što će bijeli čovjek možda jednoga dana otkriti, naš Bog je isti Bog. Vi možda mislite da ga vi posjedujete, kao što pokušavate dobiti u posjed našu zemlju, ali vi ga ne možete posjedovati. On je Bog ljudi, u istoj mjeri crvenih i bijelih. Njemu je ova zemlja dragocjena. Povrijediti zemlju znači prezreti Stvoritelja... Bog vam je dao gospodovati nad životinjama, šumama i crvenim čovjekom iz jednog posebnog razloga, ali taj razlog za nas je zagonetka. Možda bismo to mogli razumjeti kad bismo znali o čemu bijeli čovjek sanja, kakve nade on svojoj djeci slika za dugih zimskih večeri, i kakve im vizije u njihovim predodžbama potpaljuje da bi mu djeca čeznula za svjetlom jutarnje zore. Ali mi smo divljaci – snovi bijelog čovjeka nama su skriveni... Ako vam prodamo našu zemlju, volite je kao što smo je mi voljeli, brinite se za nju kao što smo se mi brinuli – kad je uzmete. I sa svom vašom snagom, vašim duhom, vašim srcem sačuvajte je za vašu djecu i ljubite je kao što Bog sve nas ljubi. Jer mi znamo jedno: Naš je Bog isti Bog. Njemu je ova zemlja sveta. Ni sam bijeli čovjek ne može umaći zajedničkoj nam sudbini. Možda smo mi ipak – braća. Vidjet ćemo."

I ja sam ostao bez riječi kad sam pročitao ovaj govor. Što je sa snovima i vizijama "bijelog čovjeka"?

Božo Vuleta

Mladi na (nagradnom) izletu

Misijska mladež pošla je za vrijeme ovogodišnjih jesenskih praznika na dva izleta. Najprije su ministri obišli i razgledali veliku zračnu luku u Frankfurtu u koju dnevno sleti ili poleti preko tisuću zrakoplova svih tipova i svih kompanija. Frankfurtsko zračno polje, jedno od najvećih na svijetu, ostavilo je na mlade posjetitelje dubok dojam. Ekipa "Rüsselsheim II", koja je osvojila treće mjesto na bibliskoj olimpijadi ove godine, pošla je, zajedno s prvom ekipom i svojim vjeroučiteljima fra Tihomirom i s. Mirjamom na izlet u Wuppertal. Bilo je to 20. i 21. listopada. Najprije su razgledali katedralu u Limburgu, zauzstavili se u Sankt Augustinu kod hrvatskih milosrdnica i pogledali muzej steylerske redovničke zajednice. U Wuppertalu su ih misionar, sestre franjevke i misijska mladež dočekali raširenih ruku i otvorena srca. Olimpijci su posjetili Neviges, vidjeli

"Neardentalca" i provozali se "visećim tramvajem" u gradu na Wupperu. Drugovanje s wuppertalskom mladež bilo je posebno lijepo. Samo je, kažu, sve to prekratko trajalo.

Spomenimo još da su u Rüsselsheimu 5. studenoga ove godine održani izbori za Vijeće stranaca. Sudjelovala je i Hrvatska katolička zajednica sa svojom listom. U Vijeće je izabrana predstavnik misije gospođa Dragica Pokupec. Iv.

Izletnici kod spomenika neardentalcom pračovjeku u blizini Neviges

Vijećanje „šprehera” s Naddušobrižnikom

Osnovati Karitativno vijeće pri Biskupskoj konferenciji

Kao i dosada, i ovoga je puta, 8. 11. 1989. godine, sastanak predstavnika misionara i pastoralnih suradnika s Naddušobrižnikom u Frankfurtu bio vrlo plodan i konkretan, s mnogo zanimljivih sugestija i pokojom odlukom koja se živo „tiče” života hrvatske iseljene Crkve u SR Njemačkoj.

Višesatno vijećanje teklo je po ustaljenom planu i programu, a za čitatelje našega lista donosimo ono najbitnije s tog skupa. Predstavnici su mišljenja:

– Potrebno je da se u svakoj misiji, ako to već nije učinjeno, osnuje **karitativno vijeće** koje će voditi brigu o najpotrebnijima na području misije i o potrebnima u Domovini.

– Neka sve misije, kao zajednice i kao pojedinci, pomognu gladnoj braći i sestrama u Domovini. Svi darovatelji, kao i biskupi, provincijali i provincijalke, trebaju znati kamo je darovani novac otišao.

– Preporučuje se **kumstvo** hrvatskih misija, a i njemačkih župa, sa župama i pojedincima (djeca, veće obitelji, invalidi, izdavačke kuće) u domovinskoj Crkvi. Oko toga bi trebali još zauzetije poraditi svi crkveni djelatnici. Posebna se aktivnost u tom smislu očekuje od karitativnih socijalnih radnika.

– Misije bi trebale **tri puta godišnje** (došašće, korizma i nedjelja misija) **organizirano** sabirati novčana sredstva za potrebe domovinskog karitasa. Sabrani bi se novac slao u Naddušobrižnički ured u Frankfurtu koji će ga upućivati u Domovinu, tj. slati kardinalu Kuhariću, a preko njega onda Crkvi u Domovini.

– Treba svakako pri Biskupskoj konferenciji osnovati **Karitativno vijeće** kojem će predsjedati jedan od biskupa, a u kom će, osim predstavnika klera, biti zastupljeni redovnici, redovnice i laici. Članovi toga vijeća trebaju biti dobro informirani o svim „gorućim” potrebama na terenu i u tom pravcu i postupati.

– Za doličnu proslavu 30. obljetnice smrti **kardinala Alojzija Stepinca** misije očekuju pismo hrvatskih biskupa. Osim toga, treba otisnuti listić s Misom i kratkim životopisom blagopokojnog Kardinala, tiskati njegove sličice i 11.

veljače, a i kasnije, upriличiti akademiju ili recital pokojnom Kardinalu u počast u svim misijama.

– Na **Biblijskoj olimpijadi u Offenbachu**, 5. 5. 1990. godine, upriличit će se **smotra pjevanja i muziciranja** i to između pismenog i usmenog kviza znanja. Pojednost će biti na vrijeme utanačene i priopćene.

– Treba skratiti „maratonski” program na svečanoj akademiji kojom obično završava službeni dio Susreta hrvatske katoličke mladeži.

– Na narednom sastanku predstavnika karitativnih socijalnih radnika i pastoralnih suradnika treba raspravljati o **zajedničkoj akciji pomoći braći i sestrama u nevolji**.

– Da na naredne regionalne sastanke hrvatskih pastoralaca koji će se održati početkom slijedeće godine treba poz-

vati nekog domovinskog predavača: Z. Šeparovića, T. Ladana, V. Gotovca i sl.

– Da se u misijama nikako ne skuplja pomoć za stradalnike iz drugih misija niti pomoć za gradnju crkvenih objekata u Domovini.

– **Koncerti domovinskih pjevača** u Njemačkoj trebaju biti više odgojni, u kulturnom i duhovnom smislu riječi. Pjevače treba manje honorirati i rjeđe pozivati. Misionari ne smiju biti menadžeri. U svim tim i takvim nastupima treba više voditi računa o (ne)mogućnostima manjih misija.

– Da u misijama treba svakako osnovati **Župna vijeća**, ako to već nije učinjeno.

– Da se od WDR-a traži mogućnost da duhovna riječ na hrvatskom jeziku bude emitirana svake subote, a ne samo svaka tri tjedna, kako je to sada slučaj.

Brojne točke bogatog programa vijećanja pastoralnih predstavnika s Naddušobrižnikom urodile su, kao što se iz navedenoga može vidjeti, brojnim i zanimljivim savjetima, prijedlozima i zaključcima.

Ignacije V.

Na sjednici predstavnika u žarištu razgovora bili su i opet naši mladi

DARMSTADT

Uspjela Nikolinjsko-božićna proslava

Iako misija Darmstadt ne spada među naše veće misije, onaj tko je 2. prosinca o.g. bio na njezinoj božićnoj proslavi u Turnhalle, bio je sigurno iznenađen, i to vrlo ugodno. Okupilo se toga dana oko 900 ljudi da vide i čuju što im je misija pripremila i da poslušaju

pjevenu poruku estradnog umjetnika Ive Fabijana. Nastupe misijskih mladih, njihovo pjevanje i narodna kola, veliko je mnoštvo prihvaćalo sa suzom u oku i sjetom u duši, a Fabijanove probrane pjesme bile su kao melem na ranu izmučenog i plašenog hrvatskog čovjeka. Sutradan je fra Ignacije Vugdelija, poslije Mise, održao predavanje o dobrom kralju Zvonimiru u misijskim prostorijama. Oko 130 sudionika pomnivo je pratilo izlaganje iz slavne prošlosti hrvatskog naroda.

Iv.

Regionalni sastanci u znaku izbora

Tijekom mjeseca studenoga ove godine održani su regionalni sastanci hrvatskih pastoralaca na kojima se raspravljalo o gorućim pitanjima naše pastve i planovima za budućnost. U svim regijama birani su predstavnici svećenika i pastoralnih suradnika te navjestitelji duhovne riječi preko WDR-a i eventualno preko Deutsche Welle.

Za **predstavnike misionara** izabrani su: vlč. Mile Miljko (Hameln), fra Ivan Dotor (Mettman-Leverkusen), fra Ignacije Vugdelija (Frankfurt), vlč. Dragan Čuturać (Mosbach), vlč. Josip Antonac (Regensburg).

Za **navjestitelje duhovne riječi na WDR-u** (Köln) izabrani su: vlč. dr. Jure Zirdum (Bremen), fra Nediljko Jerkan (Gummersbach), fra Josip Klarić (Offenbach), fra Mirko Marić (München), Dominik Spajić (Pforzheim).

Za **eventualne navjestitelje duhovne riječi preko Deutsche Welle** izabrani su: p. Lujo Jeđud (Hannover), fra Mirko Gregov (Gelsenkirchen), s. Anka Cvitković (Frankfurt), p. Mihael Rodić (Pforzheim), vlč. Martin Sentić (Ingolstadt).

Na većini regionalnih sastanaka bio je nazočan i ravnatelj hrvatske inozemne pastve mons. Vladimir Stanković. U svom izlaganju govorio je na regionalnom sastanku u Giessenu o događajima koji se tiču kako domovinske tako i iseljene Crkve. Prenosimo za naše čitatelje misli mons. Stankovića s te sjednice, kako ih je zabilježio zapisničar:

„U podužem izlaganju Monsinjur je referirao o značajnijim događajima koji se odnose na život kako domovinske tako i inozemne hrvatske Crkve. I on je bio na sjednici Vijeća za hrvatsku migraciju. Reče da su ti vijećnici zadivljeni spremnošću naših misija da se pomogne gladnoj braći i sestrama i da su misije s tim u svezi pretekle domovinske strukture. Uskoro će se sastati Poslovni odbor BKJ koji će raspravljati o osnivanju Vijeća za karitativnu djelatnost. Napomenuo je da kardinal Kuharić neće doći u Köln na komemoraciju blagopokojnog Kardinala i da se priprema knjiga na hrvatskom o životu i radu Alojzija Stepinca. Radi se zapravo o izdavanju doktorske dizertacije vlč. Betelje. Stanković je za komemoraciju 30. obljetnice Stepinčeve smrti, ali na mi-

sijskoj razini. Postoji naime opasnost manipuliranja tim velikim likom. Govorio je i o značajnim zbivanjima u socijalističkim zemljama i kod nas. Spomenuo je da je Biskupska konferencija dobila poziv da prisustvuje sastanku Odbora za ljudska prava pri SSRNH.

Na tu sjednicu nije došao nitko od vjerskih predstavnika. Malo kasnije kardinal je Kuharić rekao na Prezbiteralnom vijeću svoje nadbiskupije da svećeniku nije mjesto ni u Socijalističkom savezu ni u alternativnim pokretima, jer Crkva i inače na podupire samo jednu partiju. Kardinal ne dopušta da se u župnim dvoranama organiziraju susreti političkih stranaka. To što vrijedi za Domovinu, reče Monsinjur, vrijedi i za iseljenu Crkvu. On se kritički osvrnuo i na osnivanje, odnosno gradnju hrvatskih centara što u posljed-

nje vrijeme propagira gosp. Artuković. Rekao je da se misije s tim planovima ne smiju vezati ni organizacijski ni gospodarski, niti na bilo koji drugi način. Crkva ima svoje strukture i treba u tim strukturama biti neovisna kao i dosada. A u njima ima uvijek mnogo prostora za vjersko, kulturno i nacionalno djelovanje. Zato crkveni namještenici ne bi trebali propagirati učlanjivanje našega svijeta u tu akciju oko podizanja spomenutih centara. Zadatak hrvatskih pastoralaca bi bio: raditi u nacionalno-etničkom a ne u političkom smislu. Neke žele u misijama i preko misija, napomenuo je, upisivati svoje članove. Toga ne smije biti. Ne smije biti profiliranja političkih stranaka preko Crkve. Nijedna misija, reče Monsinjur doslovce, ne smije organizirati političkih susreta. Uostalom to je mišljenje i njemačkih biskupija. Ravnatelj je nadodao da bi danas svi htjeli „pjevati“ u misijama. U tome se opreznost nameće kao imperativ.“

Iv.

WAIBLINGEN

Ravnatelj u misiji

Mons. Vladimir Stanković, ravnatelj hrvatske inozemne pastve, bio je 19. 11. ove godine gost misije u Waiblingenu. Bio je to njegov prvi službeni pohod mladjoj, dinamičnoj i poprilično velikoj zajednici hrvatskih katolika. U razgovoru s misionarom fra Josipom Lucićem i past. suradnikom Stankom Vidačkovićem mons. Stanković se informirao

o životu i radu misije, njezinim planovima i teškoćama. Predvodio je glavnu Misu preko koje je i propovijedao. Mladima, a okupilo ih se osamdesetak, održao je zanimljivo predavanje o iseljenoj hrvatskoj Crkvi. U misijskim prostorijama zadržao se u dužem prijateljskom razgovoru s misijskim osobljem, mjesnim župnikom Klappeneckerom, velikim prijateljem hrvatskih vjernika te g. H. Wössnerom, gradskim načelnikom. Drag i koristan posjet u svakom pogledu.

Mons. Vladimir Stanković i gradonačelnik H. Wössner (desno) izmjenjuju darove

Vjera ne smije biti vanjski ukras

Drugi susret obitelji iz hrvatskih katoličkih misija biskupije Rottenburg-Stuttgart, na kom se okupilo oko 75 osoba, održan je 11. studenog o. g. u Ulmu, u „Gemeindezentrum St. Franciskus“.

Susret je organizirao d. I. T. Međugorac, koji radi u ustanovi za izobrazbu odraslih stranaca (za Hrvate). Susretu je prisustvovao i domkapitular J. Adam. Još prije ovog susreta održana su dva seminara za dvadeset voditelja grupa – među kojima se našlo nekoliko svećenika, socijalnih radnika, pastoralnih suradnika te angažiranih pojedinaca iz naših misija. Oni su se, pod stručnim vodstvom iskusne gđe Inge Buck, upoznali s nekoliko metoda rada u grupama, načinima organiziranja novih grupa obitelji te šansama i mogućnostima da se u njima za jedan dulji period održi dobra atmosfera.

Što su zapravo grupe i krugovi obitelji, kako nastaju i što su im ciljevi?

Jedan od ciljeva crkvenog rada s takvim grupama obitelji jest da se u različitim situacijama braka i obitelji potpomogne prenošenje vjere. U radu s takvim grupama treba obrađivati jasno formirane teme, npr.: razgovori i rješavanje sukoba u bračnoj svakidašnjici, razgovor o vjeri u braku te pitanja vjerskog odgoja. Budući da vjerski život u obitelji snažno utječe na formiranje ličnosti, potrebno je pružiti pogodna pomagala za njihovo oblikovanje: molitve, sveti znakovi, religiozni običaji, slavljenje crkvene godine, pripovijedanje biblijskih zgoda, upoznavanje sa životom svetaca i vjersko shvaćanje dnevnog života.

U našim zajednicama sigurno će se naći pojedinci ili bračni parovi koji će biti spremni preuzeti odgovornost na sebe te biti organizatori obiteljskih grupa. U jednoj misiji može djelovati i nekoliko takvih grupa obitelji koje se sastoje od 4 – 6 bračnih parova, a susreti se mogu jedanput mjesečno ili po dogovoru. Krugovi obitelji sastoje se od 10 – 40 bračnih parova, sastajati će se dva-tri puta godišnje. Naravno da je za organizaciju ovak-

U grupama se radilo zainteresirano, živo i konstruktivno. Naučeno treba sada prenijeti u misijske zajednice.

vih susreta potreban „organizacijski tim“, kome bi i svećenik svakako trebao pripadati.

Svećenik ne bi trebao biti član grupa obitelji, što ne isključuje njegovu spremnost da u vjerskim i životnim pitanjima prati obiteljske grupe. Teme za razgovor u grupama treba odabirati na susretima i to tako da se uzmu u obzir želje i prijedlozi svih članova. Kako bi se trebao odvijati rad u tim grupama obitelji, konkretno su doživjeli oni bračni parovi koji su došli na ovaj jednodnevni susret u Ulmu. Radeći u 7 grupa obradili su četiri teme i to: Kako stoji s mojom osobnom vjerom; Moja vjera i njeno prenošenje na djecu; Moja vjera i vjera moje maloljetne odrasle djece i Partnerstvo u obitelji.

Domkapitular J. Adam ohrabrio je nazočne i zahvalio im na spremnosti da se angažiraju, istaknuvši koliko je takav rad značajan i osobito važan ovdje u sredini koja nije ateistička, ali je „antireligiozna“ – što je vrlo opasno. Ne može se očekivati da će djeca ostati religiozna na osnovu onih dvaju satova religiozne obuke u školama. Vjeru treba živjeti i prakticirati u obitelji – ona nam ne bi smjela biti nikakav vanjski ukras. Djeca će se rado-

vati i bolje razumjeti slavlje cijele zajednice – Crkve, ako u obitelji istinski dožive radost molitve, slavlja imendana, Božića, prve priče itd. Zato se u ovim organiziranim grupama obitelji mogu izmijenjivati iskustva, a posebno treba početi čitati i tumačiti Bibliju. Ako je potrebno pozvati i stručnu osobu. Hrvati su, može se reći, dobri vjernici i praktični katolici, ali u koliko se naših obitelji zajednički čita Biblija, zajednički moli?

Nijedan svećenik ne bi smio blokirati i zaštitivati takvu inicijativu vjernika za stvaranje grupa i krugova obitelji. Svakome od njih dobro je poznato polje rada na kom se laici mogu angažirati. Zato bi svaku takvu inicijativu trebalo podržati i pomoći.

Većina nazočnih mišljenja je da će u njihovim misijama ovakav način rada biti moguć te da će pokušati osnovati takve grupe. Ovo što su naučili i doživjeli na susretu prenijet će drugima. Za očekivati je da će oživjeti takav način rada u našim misijama s ciljem da u hrvatskim katoličkim obiteljima ovdje u tuđini oživi vjera, ljubav, nada, molitva – te što više uprisutni kraljevstvo Božje.

Stanka Vidačković

Seminar pastoralnih suradnika i suradnika

Bez liturgije nema Crkve

Wiesbaden-Naurod i ove je godine od 13. do 16. studenoga ugostio hrvatske pastoralne suradnice i suradnike iz SR Njemačke. Okupilo ih se više nego do sada, blizu pedeset. „Dominirale su“ sestre redovnice.

Seminar je i ovoga puta ima liturgijski karakter. O svetoj liturgiji, tom najeminentnijem činu bogoštovlja, govorio je kroz sva tri dana, i to vrlo praktično, prof. dr. Anton Benven iz Rijeke. Tumačio je kako treba pripremati euharistijs-

ka slavlja (Došašće, Božić, Bogojavljenje) i sakramente, kako naviještati Božju riječ. Razjasnio je značenje liturgijskih simbola i gesta. Nastojao je uvjeriti nazočne da je liturgija stvarno „vrhunac ka kome teži sva djelatnost Crkve i izvor iz koga ističe sva njezina snaga“ (II vat. sabor). Naglašavao je ukorijenjenost liturgije u Sv. pismu. Radilo se uglavnom u grupama, što se pokazalo vrlo korisnim. Nije izostalo ni pokornočko bogoslužje s pojedinačnom ispovijedi. Mise su, zahvaljujući i ad hoc formiranom liturgijskom odboru, bile doista lijepe. Krasno pjevanje psalama i dobro probраних pjesama davalo im je posebnu draž. Naučeno će pasto-

ralci zasigurno prenijeti u svoje župne, odnosno misijske zajednice. Zato su prvenstveno i došli na seminar.

Posljednjega dana past. suradnice i suradnici predlagali su teme za dogodišnji sastanak. Između više prijedloga većina se odlučila za: „Sveto pismo. Kako ga čitati i kako ga po liturgiji, glazbi, likovnom izražavanju i služenju navješćivati“. Za predavače su predloženi: dr. fra Ivan Dugandžić (Mostar) i maestro Šime Marović (Split).

Oženjeni pastoralni suradnici i udate past. suradnice izrazili su želju da se za njih i njihove obitelji organizira seminar zajedništva, molitve i razmišljanja.

lv.

Sugestija

Navali, narode!

Rimski govornik Ciceron reče da je navika druga narav („Consuetudo est altera natura“). Kad bismo ustvrdili suprotno, to ne bi Cicerona pokrenulo u grobu. Uostalom, tko bi se našao da bi to mogao nijekati. Evo npr., mi smo, dok još nismo bili u ovoj „uredanoj“ državi, stvorili naviku čekanja u kilometarskim redovima; čekanja u pošti (u banku nismo ni išli), čekanja na autobuse (ali ne u redovima) i, nadasve, čekanja pred prodavaonicama: na ulje, mlijeko, kruh (a za što sve ne?), a posebno za kavu. Uvijek je bilo nečega na što se išlo, kao da je netko vikao: „Navali, narode! Još malo, pa nestalo.“

Bez te naše „druge naravi“ ne možemo mi ni ovdje. Ovdje nema čekanja. Ali čemu se naš čovjek nije domislio. Prevarit će on Nijemca pa makar to bilo u crkvi. Uostalom, to je najsigurnije mjesto gdje možeš biti svoj, svoj sa svojim. I sad, moj Švabo, ti se misli. Dolazi Božić. Mi ćemo se pripremiti na svoj način. Ići ćemo na ispovijed, i hoćemo, i to na svoj način, i to s našom „drugom naravi“ – čekajući u redovima. Nećemo cijelu godinu na ispovijed samo zato da bismo mogli čekati u redovima. Nećemo se odreći naravi pa makar ona bila ona „druga“.

Naravno da nije u pitanju samo navika. Živimo u nezahvalnim okolnostima. Svećenika malo, a još manje među nama u tuđini. Nemamo svoje crkve pa nismo ni gospodari vremena. Često puta vrijeme između dvije Mise, u istoj crkvi, nije dovoljno niti da se crkva prozrača, a hrvatskom dušobrižniku ni-

je dovoljno niti da dođe do drugog mjesta i da se spremi za drugu Misu. A mi preko tjedna, kad su crkve i svećenik na raspolaganju, baš u hektici kao i svećenik preko vikenda.

Sve su ovo uistinu razlozi za čekanje u dugim redovima pred ispovjedaonicama ali, ruku na srce, ne opravdavaju u potpunosti našu praksu. Ako ne možemo promijeniti okolnosti, morali bismo im se prilagoditi, jer se radi o jednom važnom sakramentu.

A kakvo značenje za nas zapravo ima sakrament ispovijedi? Svaki sakrament je susret Boga i čovjeka, susret u kojem se jedan drugom otvaraju, a u sakramentu ispovijedi ovo posebno dolazi do izražaja. U tom susretu želimo imenovati sve ono što se odvija u najdubljim dubinama moga duha i moje duše. Naravno da ima različitih susreta, od onih trenutačnih koji se sastoje u slučajnom susretu očiju do onih višesatnih, iskrenih, intimnih i preporočajucih. Kakav bi trebao biti susret u sakramentu ispovijedi, neka svatko za sebe odluči.

Ja vjerujem, znam i iskusio sam da susret u sakramentu ispovijedi uistinu može biti preporočajuci. Zato onaj koji očekuje jedan takav susret mora ga tražiti, a svi drugi mu ga moraju omogućiti. Godina ima 365 dana! No, ako nam je teško promijeniti staru naviku dolazanja na ispovijed samo za Božić i Uskrs, ako se dakle odlučimo za čekanje u redovima, onda to čekanje mora biti dostojno sakramentalnog čina. A to često puta nije.

(Ovo govorim iz iskustva, ne samo iz jedne misije nego iz mnogih, jer nisam zaposlen ni u jednoj pa se tako nađem u mnogima).

Ako igdje trebamo biti tolerantni (strpljivi, recimo), onda to moramo biti pred ispovjedaonicom. Ako je Bog toliko „tolerantan“ prema nama (a on nas ne samo tolerira već nas bezuvjetno prihvaća!), onda bismo i mi trebali biti tolerantni prema onom tko je na susretu s Bogom u sakramentu ispovijedi dok mi čekamo u redu pred ispovjedaonicom. Ako je meni za taj susret dovoljno 30 sekundi, morao bih poštivati potrebu nekog drugog koja možda traži 30 minuta ili više.

A upravo nam nedostaje tolerancije. Tako počne gundanje, kucanje na ispovjedaonicu, dobacivanje neumjesnih primjedbi o nekom tko se duže zadrži pitajući se „što taj nije sagriješio!“, „brbljava ‘baba’ nikad neće izići“, „taj vjerojatno od rata nije bio na ispovijedi“, itd. I tako „nabijen“, mal-te-ne, agresivnošću ići na susret!? I to na sakramentalni susret!

Jednom sam zbog jedne takve preglasne nestrpljivosti mirno izišao iz ispovjedaonice i objasnio da ja nikoga „ne držim“ (kako se to obično kaže) u ispovjedaonici nego da samo poštujem različite potrebe sakramentalnog susreta – od, doslovno 30 sekundi pa dalje, prema potrebi, i da nisu oni koji se duže zadrže „teški grešnici“, jer ispovijed za sve ne znači „istresti grijehe“, itd. Uostalom, za svećenika postoji samo jedan penitent (onaj koji se ispovijeda) i to je onaj koji je trenutno u ispovjedaonici, to si ti, ja, on, ona i svaki pojedinac. Mislim da svatko očekuje pažnju i tu pažnju svakom pojedincu svaki svećenik mora iskazati (ili, uljudno ispričavajući se, zamoliti dotičnu osobu da nađe neki drugi termin, stavljajući se sam na raspolaganje). Ne radi se dakle o „zadržavanju“ (iznimke mogu samo žaliti).

Ne zaboravimo da je jedna od najljepših ljudskih odlika mogućnost da se mijenja. Kako se čovjek mijenja, tako se s njim mijenjaju i navike. Ni moć navike na način na koji se mi ispovijedamo nisu nepromjenjivi. Ne bi bilo loše iskoristiti prigodu za ispovijed u ovoj hektici života kao dobru priliku „da stanemo i u miru vidimo gdje smo, tko smo i kamo ćemo“, tim više što je sakrament ispovijedi za mnoge ostao jedina prigoda da „stanu“. A što ako ni tu ne „stanu“?

Ah, i još nešto, sasvim usput rečeno. Lijepo bi bilo vidjeti vjernike koji u redovima, i to što dužim, a ne hrpimice, dolaze na pričešć.

Božo Vuleta

Česta slika pred ispovjedaonicama u većim misijama, posebice u božićno i uskrsno vrijeme

Svečanost krštenja u Meschedama

Krštenje je prvi od sedam svetih sakramenata. Tim svetim sakramentom se nakalamljujemo u zajednicu Crkve. Zato je krštenje slavlje koje donosi radost ne samo roditeljima, nego i cijeloj zajednici vjernika.

Tako smo se i mi, premda mala i rasijana zajednica naše misije u Meschedama, radovali krštenju malog **Nikole Pejškovića** i **Denisa Divkovića**, koji su primili sakrament krštenja 5. XI 1989. Dok imamo ovakve odvažne kršćanske roditelje, živjet će naš narod, a s njime i baština naše svete vjere.

Roditeljima čestitamo i želimo Božji blagoslov!

Josip Jurić

Slavlje krštenja u malim zajednicama, odnosno njihovim filijalama, pravo je slavlje čitave vjerske zajednice

Afrički je živalj otvoren Evandjelju

Poslije petogodišnjeg intenzivnog rada u Tanzaniji došao je vlč. **Nikola Sarić**, misionar, ovoga ljeta u Domovinu na zasluženi odmor. Početkom studenoga navratio je u Naddušobrižnički ured u Frankfurtu. Iskoristili smo njegov posjet za kraći razgovor e da bismo na taj način, koliko-toliko, informirali čitatelje našega lista o životu i djelovanju hrvatskih misionara u vrućoj Africi.

● *Nikola, reci nam nešto o sebi, svom školovanju i svom odlasku u afričke misije.*

– Rođen sam u Trilju (kraj Sinja) 1946. godine. Osnovnu sam školu završio u rodnom mjestu, gimnaziju u Splitu, a filozofiju također u Splitu, na Visokoj centralnoj bogosloviji. Bogosloviju sam studirao u Splitu, a završio u Torinu 1972. Mladu Misu proslavio sam u Trilju te iste godine, a potom pošao u Englesku radi učenja engleskog jezika. U rujnu 1973. godine oputovao sam u Tanzaniju kamo me je poslao ondašnji nadbiskup dr. Frane Franić. Jedno sam vrijeme učio **swahili**, nacionalni jezik u Tanzaniji, a onda se prihvatio misionarskog posla.

● *Kaži nam nešto o svom misionarskom djelovanju i misijskoj postaji u kojoj se nalaziš.*

– Mogu reći da sam prvi hrvatski misionar koji je došao raditi u Tanzaniju, a sada smo već osmorica. Radimo u tri misijske župe u biskupiji koja je velika kao pola Hrvatske.

Od 1982. godine djelujem u misiji koja se zove **Mdabulo**. Radim s don Andrijom Iličićem i don Velimirom Tomićem koji je ovamo došao prošle godine. Na području naše misije živi oko 50.000 stanovnika, a sama se misija nalazi na dvije tisuće metara nadmorske visine. Klima je dosta prohladna. U misiji ima oko 4.500 katolika, oko 1.000 protestanata, a ostalo su **animisti**. Oni vjeruju u dobre i zle duhove od kojih dolazi dobro, odnosno zlo. Duhovi predaka imaju poseban utjecaj na animiste. Imamo 14 pastoralno organiziranih filijala koje vode pastoralni suradnici, katehisti. Oni su nam desna ruka. U posljednjih šest godina otvorili smo devet filijala. Od tada više zalazimo u sela. Organizirali smo katekumenat i povećali broj katehista na 40. Animisti se, a to je zbilja utješno, rado otvaraju Evandjelju. Imamo 1.500 katekumena koji se za krštenje pripremaju pune tri godine. Svake godine krstimo od 400 do 500 mladića i djevojaka te poneku stariju

osobu. Imamo i velik broj crkvenih vjenčanja koje nam pripremaju bazične zajednice (10–15 obitelji) koje se jednom mjesečno sastaju.

Radimo dosta i na socijalnom, odnosno karitativnom polju. Imamo bolnicu od 55 kreveta s dispanzerom kroz koji dnevno prođe stotinjak osoba. Kad bismo imali više lijekova, pacijenata bi bilo puno više. Vodimo drvodjelsku i krojačku školu, a imamo i dječji vrtić.

● *Kakvo je stanje i kakve su perspektive Crkve u Tanzaniji?*

– Crkva se u Tanzaniji lijepo razvija. U toj prostranoj zemlji živi 21 milijun stanovnika, a katolika je oko 5 milijuna. Ima u zemlji i drugih kršćanskih zajednica, ali katolici nekako najbrže napreduju. Iz naše misije **Mdabulo** potječe velik broj duhovnih zvanja: 6 svećenika i 20 redovnica. Priličan broj sjemeništaraca sprema se za svećeničko zvanje, a velik broj kandidatica namjerava ući u redovničke zajednice. Jedan nam bogoslov študira u Innsbrucku, a dogodine ćemo imati i jednu mladu Misu u misiji. Crkva je u ovoj zemlji živa i ide naprijed.

● *Imaš li na kraju ovoga kratkog razgovora što poručiti čitateljima „Žive zajednice“?*

– Pa, imam. Najprije bih srdačno zahvalio misiji Ulm i njezinu pastoralnom osoblju na čelu s vlč. Bosiljkom Rajićem za pomoć koju su nam uputili šaljući nam pun kontejner najrazličitije robe. Hvala svima onima koji su me za vrijeme moga boravka u Njemačkoj bratski susretali, ukazali gostoprimstvo ili dali svoj prilog za misije.

Budimo povezani jedni s drugima u Domovini i inozemstvu. Naša hrvatska Crkva poslala je u daleke krajeve velik broj misionara i misionarki. To joj služi na čast. Svojom molitvom i konkretnom žrtvom svi čitatelji vašega lista mogu puno pomoći rastu Božjega kraljevstva na dalekim kontinentima.

● *Nikola, hvala za razgovor. Sretan Ti povratak u Tanzaniju. Pozdravi hrvatske misionare i misionarke. Neka vas uvijek prati Božji blagoslov i solidarnost domovinske Crkve.*

Razgovarao: fra Ignacije

Učenici drvodjelske škole u tanzanijskoj misiji Mdabulo sa slikom Gospe Sinjske

Obiteljski seminar u Gomadingenu

Na putu duhovnoga i duševnog rasta

Dvadeset i treći po redu obiteljski seminar, koji je od 24. do 26. studenoga ove godine organizirao i vodio g. Tomislav Čirko, karitasov skrbnik u misiji Esslingen, bio je vrlo sličan dosadašnjima, a opet u neku ruku različit, drukčiji. Odvijao se mirno i skladno u švapskom Gomadingenu kao i prijašnji, ali po broju sudionika nadmašio je prethodne. I, a to treba svakako naglasiti, sudionici su vrlo marljivo radili, angažirano razgovarali i osvjedočeno molili, ne zaboravljajući karitativne dimenzije svoga kršćanskog poziva.

Na uhodani i poznati put krenula su 24. studenoga popodne iz Esslingena u Gomadingen dva autobusa. Nisu još bila puna. Tek u Nürtingenu i Frickenhausenu popunit će ih obiteljski seminaristi iz tih mjesta. Nekoliko obitelji stiglo je osobnim automobilima. U večernjim satima nađoše se na okupu u „Ferijalnom naselju“ 153 osobe: 32 bračna para, njihovi mladi i djeca te četvero dojenčadi. Među obiteljima jednaest „novih“ koje su se po prvi put prijavile na seminar. Putovanje od sedamdesetak kilometara započelo je molitvom koju je predvodio socijalni radnik Čirko, a završilo je pjevanjem religioznih pjesama među kojima je dominirala „Kriste, u Tvoje ime“. Da, u znaku tog imena i kršćanskog zajedništva protekla su sva tri radna i vrlo lijepa dana.

Referent na seminaru bio je fra Ignacije Vugdelija iz Frankfurta. U zadatom predavanju nastojao je odgovoriti na

pitanje „koji su korijeni i uzroci tegoba naših radnika u Njemačkoj“ i ponuditi odgovarajuću terapiju. Upozorio je da nijedna biljka ne može rasti i cvjetati na bilo kojem dijelu zemlje. Svaka biljka ima svoje podneblje gdje je „kod kuće“. Tako je i s ljudima. I oni imaju svoje podneblje, svoj dom. Odlazak u tuđi svijet, makar on bio dobrovoljan, i život pod tuđim nebom ne prolaze bez ožiljaka, bez psihičkih smetnji koje se očituju na najrazličitije načine. Povratak u stari kraj riješio bi mnoga pitanja.

Osim toga, rekao je predavač, za mnoge svoje psiho-somatske tegobe krivi su često puta i sami strani radnici: previše su jurili (i jure) za zaradom, radili (i rade) vrlo teške poslove te premalo odmaraju. Zaboravljaju jednostavno da je za psihičku ravnotežu i fizičko zdravlje odmor nužno potreban. Uza sve to, rekao je fra Ignacije, oslanjajući se na rezultate istraživanja zdravlja stranaca jedne njemačke ekipe stručnjaka, stranci ni u kom smislu nisu opterećeniji od domaćega njemačkog življa.

Poslije predavanja radilo se u šest grupa, a na plenarnoj sjednici izneseni su rezultati tog rada. Bila je milina slušati kako grupni referenti samosvjesno, ozbiljno i lijepo referiraju o čemu se u njihovim skupinama razgovaralo i što se zaključilo. Na tim kratkim referatima bio je zamjetljiv i opipljiv duhovni i duševni rast i napredak naših roditelja-vjernika. Analitički i kritički govorili su o svojim tegobama, stradanjima, nada-

ma, planovima. Ni optimizam ni pesimizam, nego realističan pristup životu gastarbajtera, bio je prisutan u izvještajima predstavnika svih grupa.

Kako se ove godine komemorira 900. obljetnica smrti hrvatskog kralja Zvonimira, urednik „Žive zajednice“ održao je i predavanje o tom velikom i dobrom kralju koji je i danas rječiti dokaz hrvatske samobitnosti, veličine i kulture. Naši ljudi, a to se ponekad zaboravlja, s posebnom pozornošću i živim zanimanjem slušaju izlaganja iz svoje povijesti. To se vidjelo i na seminaru. Ni mladi nisu bili prikraćeni. Dok su roditelji radili u grupama, mladi su učili i pamtili što od njih očekuju roditelji, hrvatski narod i posebice njihova Crkva.

A kad su u subotnjim večernjim satima zasvirali „Mladostaši 5“ iz Ulma, pod vodstvom Julija Caparina-Lovrića, oživjelo je gomadinsko odmaralište, propjevali su i zaigrali svi nazočni, predvođeni mlađarijom.

Nedjeljna Misa Krista Kralja bila je, kao i uvijek, središnji vjernički događaj seminarara. Predvodio ju je fra Ignacije, a na glazbalu pratio J. Caparin. Svijet pobožan, raspjevan, vjernički aktivan. Predvoditelj je i propovijedao. U zaključnoj riječi svoje homilije rekao je doslovce: „Sjene naših tegoba, križeva, razočaranja trebamo uvijek iznova prislanjati uz križ Isusov, stavljati pod krošnju njegova stabla, pa će one sigurno uvijek biti manje, podnošljivije.“

Pod Misom su se seminaristi sjetili, i to tvorno, i svoje domovinske braće i sestara u nevolji. Za njih su na prikazanju sabrali svotu od 510,- DM. I dosada se

Na polasku iz Gomadingena svi su se sudionici na obiteljskom seminaru htjeli zajednički fotografirati. Otraga: „njihove“ kućice.

Poznati i vrlo cijenjeni VIS „Mladost 5” iz Ulma na nastupu u Gomadingenu

na ovim seminarima mislilo na najpotrebnije. Tako je 1984. g. za sestre karmelitanke u Zagrebu skupljeno 870,- DM; godine 1986. za karmelitske sjemeništarce, također u Zagrebu, 800,- DM; za obitelj Ivanko (desetero djece), također 1986. godine, 500,- DM. I ove se godine mislilo na tu obitelj, i to na vrlo lijep način. Naime, gospođe-seminaristice sabrale su za gđu Katicu Čirko, suprugu soc. radnika Tomislava, i ostale Kate svotu od 240,- DM. Kate su bile dirnute tom pažnjom. Novca su se

odrekle i poslale obitelji Ivanko. Zbilja: karitas na djelu. Seminar je u svakom pogledu uspio. Sudionici su vrlo zadovoljni. Jedan korak u pravom pravcu uvijek znači mnogo. A ovo je bio jedan takav veliki korak u pravcu učenja, međuljudskog zajedništva, duhovnog rasta. Nastavak je već zakazan. Od 2. do 4. veljače 1990. godine seminaristi idu dalje, naprijed, u svjesniji i duhovniji život. Mjesto okupljanja: i opet Gomadingen.

Ignacije Vugdelija

Kulturni rad otklanja komplekse manje vrijednosti

Obitelj je ugrožena

Gospodinu Milanu Češljareviću, diplomiranom socijalnom radniku, povjerenaje 1. studenoga 1989. godine služba predstojnika Okružnog karitasa u Tuttlingenu. G. Češljarević rođen je 1942. godine u Pagu. Odgojen je u kapucinskoj zajednici u kojoj je završio i gimnaziju. Diplomirao je hrvatsku književnost. Godine 1975. došao je sa suprugom, liječnicom, i petero djece u SR Njemačku i zaposlio se u crkvenoj službi. Specijalizirao je obiteljsku terapiju. S njim je nedavno gosp. Franjo Šimić vodio ovaj razgovor.

● *Gospodine Češljareviću, recite za čitatelje „Žive zajednice” nešto o svojoj novoj službi.*

- Kao voditelj Okružnog karitasa u Tuttlingenu imam službu voditelja jedne crkveno-karitativne ustanove: organizaciju posla, koordinaciju rada svojih suradnika, predstavljanje ove ustanove pred crkvenim i državnim ustanovama i u javnosti općenito, itd.

● *Koje Vas brige sada posebice zaokupljaju?*

- Teško bi mi bilo nabrojiti sve brige. Navest ću samo zbrinjavanje njemačkih iseljenika i

izbjeglica iz DDR-a. To je ujedno briga njemačke Crkve i države. Teško je za tolike ljude u kratkom roku pronaći stanove, a potom ih postupno integrirati u ovdašnje društvo.

● *Da li ćete i dalje raditi kao karitasov socijalni radnik za naše ljude ili Vam je već nađena zamjena?*

- Uz moje nove obveze radit ću još jedno kraće vrijeme za naše ljude, sve dok ne dođe nova kolegica ili kolega, koje će namjestiti Središnji biskupijski karitas u Stuttgartu.

● *Recite nešto o svom dosadašnjem radu.*

- Vrlo rado. Naše radnike na „privremenom radu u Saveznoj Republici” pratio sam kroz sve faze. Uglavnom su to bili ljudi sa životnim poteškoćama i problemima. Rijetko su k meni dolazili oni koji su se imali nečim pohvaliti, iako ima i takvih. Posao karitasova radnika obilježen je prije svega skrbi oko onih koji su socijalno ili na drugi način ugroženi. Tu svakako spada i preventiva na svim poljima ugroženosti, ali i rad s grupama (pa i s obiteljima), te rad u javnosti. Posebnu sam pažnju posvetio obiteljima, jer je obitelj ne samo kod nas, nego i u cijeloj Europi, ugrožena. Predavanjima, održavanjem obiteljskih seminara i pojedinačnom obiteljskom terapijom nastojao sam im pomoći pri rješavanju životnih poteškoća. Rado se sjećam i

LUDWIGSBURG

Osnovan Savez hrvatskih studenata i akademičara

Ove se godine u Pappenheimu, za blagdan Duhova, na godišnjem sastanku hrvatskih studenata i akademičara u inozemstvu, rodila ideja o osnivanju Saveza. U tu svrhu izradio je Organizacijski odbor Susreta odgovarajući statut.

U Ludwigsburgu je 4. studenog ove godine održan sastanak svih zainteresiranih studenata i akademičara, odnosno osnivačka skupština. Poslije duge diskusije i ispravaka usvojen je statut i izabrana uprava.

Tako ovaj Savez nastavlja rad na liniji Susreta koji se održavaju već 20 godina. Sada dakle postoji registrirani Savez koji ima slijedeće ciljeve:

1. Njega i promicanje hrvatske kulture, jezika i znanosti
2. Potpora njemačko-hrvatskoj kulturnoj razmjeni
3. Potpora razumijevanju među narodima
4. Podrška pri promicanju vjerskih i narodnih tradicija i djelatnosti
5. Pripomoć potrebnim studentima, znanstvenicima i umjetnicima

Studenti i akademičari koji bi htjeli pristupiti ovom Savezu (sa svim pravima i dužnostima) neka se pismenom molbom obrate upravi u Kölnu: Savez hrvatskih studenata i akademičara, Heinrichstr. 48, 5000 Köln.

Milan Češljarević, dosadašnji karitasov socijalni radnik. Odnedavno: predstojnik okružnog karitasa u Tuttlingenu.

kulturnog rada s našom djecom i odraslima. Želim istaći važnost rada na tom polju, jer sam upravo tim radom pomogao mnogima u otklanjanju kompleksa manje vrijednosti, od čega naročito pati druga generacija gastarbajtera.

● *Čestitamo Vam na tom značajnom promaknuću i u ime čitatelja „Žive zajednice” želimo Vam puno uspjeha i Božjeg blagoslova.*

Franjo Šimić

Razgovor s prof. Radovanom Grgecom

„Govoriti o genocidnosti čitavog naroda kleveta je i teška uvreda”

Gospodin **prof. Radovan Grgec**, upravitelj i glavni urednik izdanja HKD Sv. Ćirila i Metoda-Društva sv. Jeronima, bio je gost „Kulturne tribine petkom” koju jednom mjesečno priređuje HKD Fran Mažuranić iz Zap. Berlina. Iskorištili smo tu prigodu i zamolili prof. Grgeca da nam za čitatelje „Žz” odgovori na nekoliko pitanja, na što se on spremno odazvao.

– *Gospodine profesore, recite nešto o HKD Sv. Ćirila i Metoda čiji ste dugogodišnji upravitelj. Koliko nam je poznato, Društvo se samo financira. Kako je to moguće u ovoj besparici koja vlada u Domovini?*

● HKD Sv. Ćirila i Metoda-Društvo sv. Jeronima, djeluje u hrvatskom narodu već preko 120 godina kao laička i književna institucija, pretežno usmjerena na izdavačku djelatnost za šire slojeve naroda. Članovi našega Društva su i brojni svećenici, jer je to ustanova religioznog usmjerenja, ali ipak od Crkve, kao ni od države, nemamo nikakve posebne pomoći. Dakle, naša je situacija u materijalnom pogledu, u ovom vremenu besparice i galopirajuće inflacije, vjerojatno teža nago ikada dosad u povijesti Društva.

– *Vi ste glavni urednik Hrvatske književne revije „Marulić” u kojoj surađuju mnogi hrvatski pisci. Kakva je namjena revije „Marulić” i ljudi okupljenih oko nje?*

● Hrvatska književna revija „Marulić”, kao i sve literarne publikacije kod nas, uvijek je bila deficitarna, ali smo je zbog njezina izuzetna značenja za Hrvate, a naročito za Hrvate katolike, financirali dobitkom od „Danice”, naše jedine visokotiražne edicije. „Marulić” je okupio i pisce koji drugdje nisu mogli ni smjeli objavljivati. Iako je to katkad bilo na račun literarne kvalitete, za te je ljude mnogo značilo. No, „Marulić” nije samo literarna publikacija. On u svojim prilogima ima i takvih koji itekako vode računa o trenutku sadašnjosti koji proživljava hrvatski narod i hrvatska Crkva. Oko „Marulića” se okupljaju i hrvatski pisci koji nisu katolici. Svi oni mogu nastupati na našim književnim večerima četvrtkom.

– *Gosp. profesore, Vi ste vrlo angažirani u Vijeću BK za laike. Kakav je zadatak Vijeća?*

● Kao član Vijeća BKJ za laike mislim da bi se u njemu morao čuti i glas predstavnika „baze”, a ne samo onih koji su na neki način egzistencijalno osigurani „u sjeni katedrale”. Laici, naime, a to vrijedi i za Ćirilometodsko društvo, nalaze se u tom pogledu u mnogo težoj situaciji od klerika, a u skladu s dokumentima II. vatikanskog koncila morali bi se više nego za „ravnopravnost u crkvenim strukturama” boriti za ravnopravnost u javnom životu svoje domovine jer to je, prema dokumentima, specifičnost zvanja i poslanja kršćanskih vjernika koji žive u svijetu, a mi ih zovemo laici ili svjetovnjaci. Kao vjer-

nici oni u svojoj domovini ne bi smjeli biti građani drugoga reda.

– *Kao poznati kulturno-katolički radnik imate sigurno jasan stav o službenom nazivu jezika koji je u upotrebi u SR Hrvatskoj. Što mislite da li se jezik smije upotrebljavati za raznorazne političke smicalice?*

● Zaista, jezik ne bi smio biti sredstvo za razne političke manipulacije. Ja mislim da svaki narod ima pravo jezik zvati svojim imenom, a to je i ime zemlje koja je njegova matična domovina. Jasno je da mi govorimo i pišemo hrvatskim jezikom, pa o tom ne bi trebalo ni raspravljati. Svojedobno sam bio potpisnik prijedloga grupe hrvatskih intelektualaca, o čemu je pisao i „Glas Koncila”.

– *Sve žešće napadi na nas kovanicom da smo genocidan narod, vrijeđa nas kao ljude i kao vjernike. Kako objasniti takvima da hrvatski narod, koji je vjeran Bogu i Majci Božjoj već trinaest stoljeća, nije i da ne može biti genocidan?*

● Govoriti o genocidnosti čitavog naroda kleveta je i teška uvreda. Kad se ta „etiketa” prišiva hrvatskom narodu u jeku sadašnje kampanje protiv njegova suvereniteta, valja isticati da je hrvatski narod, usprkos nekim iznimkama, vjerojatno jedan od najmiroljubivijih na Balkanu. Onima koji plaču o potlačenošću srpskog naroda u Hrvatskoj i u Jugoslaviji, valjalo bi predočiti konkretne službene podatke, koji to ne samo opovrgavaju, nego iznose na vidjelo potpuno suprotne činjenice.

– *Gospodine profesore, da li se kao član Vijeća BKJ za laike bavite problematikom hrvatskih ekonomskih emigranata i njihovih obitelji? Da li bi se Crkva u Hrvata trebala još jače angažirati oko povratka svoje djece na napuštena domovinska ognjišta?*

● Prije desetak godina pisao sam o tome kako bi valjalo nastojati da se ekonomski emigranti vraćaju kućama jer je šteta za jedinstvo njihovih obitelji, za njihovo duhovno i tjelesno zdravlje, za narod i Crkvu od tog njihova „egzodusa” iz domovine veća od financijske i materijalne koristi koju stječu u zemljama visokog standarda i blagostanja.

Ivek Milčec (lijevo) i prof. Radovan Grgec u Ivekovu stanu u Berlinu

Riječ hrvatska u Norveškoj

Vama je braćo Hrvati u Njemačkoj već skoro svakidašnjica posjet kojeg pjevača ili sastava iz Domovine. No, za nas u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Norveškoj (najsjevernija HKM Evrope) bio je pravi blagdan i predivna fešta kada nas je posjetio i obradovao svojim divnim pjesmama Ivo Fabijan s grupom „Meteori“.

To je priv put kako nas posjećuje jedan pjevač iz Hrvatske, jer do nas na sjeveru nije tako lako doći. Put je dalek, a nas omanje stado. Ali, zato vjerujemo da smo ga mi srdačnije i jače doživjeli i nostalgije ispratili nakon one nezaboravne večeri 17. studeno-

ga, nakon nedjeljne sv. Mise, koju imamo svake nedjelje.

Ovakvi susreti se isplate, jer je to za nas u tuđini kao tableta ili injekcija organizmu.

I tko ne bi bio zaplakao i zacvilio u duši kad je čuo riječi kojima nas je Ivo duboko u srce pogodio: „Kad sklopim oči, ja Hrvatsku sanjam“.

Da. To je naša teška sudbina stranca, prožeta uvijek jednom mislju i čežnjom – „Domovina“.

Ivanu i njegovim dečkima zahvaljuju Hrvati iz Norveške za divnu i nezaboravnu večer 17. 11. 89. godine.

Stjepan Čukman

(nastavak s prednje str.)

Naravno, za njihov povratak, ukoliko se ne radi o onima koji se nikako ne mogu vratiti bez opsnosti po život, valjalo bi ostvariti neke preduvjete. Sada tih preduvjeta, u ovoj ekonomskoj krizi, gotovo i nema, pa se više ne bih usudio tako pisati. Međutim, težak položaj Hrvata kao nacije koja se raseljuje i izumire, u kojoj je natalitet gotovo izjednačen s mortalitetom, a broj pobačenih veći od broja rođenih, zahtijeva žrtvu hrabrih koji će se vratiti na napuštena polja i oranice, u puste kuće i vikendice, izgrađene u domovini novcem zarađenim u inozemstvu, u domovinu, gdje će pokušati da žive zdravijim obiteljskim životom i gdje njihova djeca neće zaboravljati jezik svojih roditelja. Mislim da bi Crkva u tom mogla pomoći „zbom i tvorom“. U povodu akcije „Jedno dijete više“ mogli su se u vjerskom tisku pročitati mnogi zanimljivi i korisni prijedlozi o tom kako Crkva može pomoći obiteljima u teškoćama.

– Što biste, gosp. profesore, poručili hrvatskim muževima, ženama i mladima koji žive i rade ovdje u Njemačkoj?

● Poručio bih kratko: „Ako već morate ostat, nastojte u obiteljima s djecom razgovarati hrvatski, ne zaboravite na hrvatsku povijest i hrvatsku knjigu, ne zaboravite da ste Hrvati!“

Zahvaljujemo prof. Grgecu na razgovoru te mu želimo da zajedno sa suradnicima uspješno prebrodi tešku financijsku krizu u kojoj se našlo HKD Sv. Ćirila i Metoda-Društvo sv. Jeronima. Čitaoci „Žz“ mogu poslati novčanu pomoć na adresu: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21, 41000 Zagreb. Devizni račun kod Zagrebačke banke, Zagreb: 30101-620-16, 2424091010. Razgovor vodio: Ivek Milčec

HAGEN

Gradonačelnik Hagena počastio hrvatske krizmanike

Lijepo i vedro nedjeljno jutro 15. listopada o. g. povećalo je raspoloženje krizmanika, roditelja kao i njihovih kumova. Ulazeći svečanom povorkom u crkvu Sv. Mihaela svima je upala u oči slika Duha Svetoga pokraj glavnog oltara. Mladi krizmanici na početku predmole da ih Duh obdaru svojim darovima a cijela Crkva tu molitvu gromko potvrđuje. Splitski nadbiskup, msgr. Ante Jurić, u koncelebraciji s mjesnim župnikom vlč. Stipom Vrdoljakom, župnikom Sv. Mihaela gosp. H. Lenzeom i p. Bernardom Dukićem, podijelio je sakrament sv. potvrde skupini od 38 krizmanika. Mladima je napomenuo da u tom gradu i današnjem svijetu budu punoljetni mladi kršćani. Gradonačelnik Hagena g. Karl Josef Ludwig bio je cijelo vrijeme prisutan na Misi i obredima, čak je čitao jedno čitanje preko Mise. Želio je istaći kako Duh čini da se stvara jedna Božja obitelj od mnogih naroda i jezika. Na koncertu koji su mladi održali u župnoj dvorani poslije Mise gradonačelnik je posebno počastio i pozdravio krizmanike, nadbiskupa i cijelu hrvatsku zajednicu. Učinio je to i dekan Hagena F. J. Ostrup. Koncert mladih kao i folklorne grupe vodila je pastoralna suradnica gđa Gisela Kliever.

BD

HAMELN

Nova misija u novim prostorijama

Hamel, nedaleko od Hannovera, najmlađa hrvatska katolička misija u SR Njemačkoj, uselila je 5. svibnja ove godine u nove prostorije koje se nalaze u župnom domu katoličke zajednice Sv. Augustina, Vizelinstrasse. U povodu preuzimanja novih prostorija vlč. Mile Miljko, voditelj misije, reče: „Vrlo je znakovito da pod istim crkvenim krovom mogu zajednički živjeti različite kulture i različiti narodi“. Obred blagoslova novih misija obavio je banjački biskup dr. Franjo Komarica koji je i tridesetorici mladih vjernika podijelio sakrament kršćanske zrelosti. Nedavno je u misiji namještena pastoralna suradnica u osobi Ruže Petković.

Iv.

BAYREUTH

Protiv zida između domaćih i inozemaca

Na dan sv. Martina proslavljen je u ovom gradu Dan inozemnih sugrađana. Preko sv. Mise, na kojoj su bili nazočni hrvatski i njemački vjernici, govorio je katedralni vikar Bernhard Simon. On je aktualne događaje u Istočnoj Njemačkoj povezao sa situacijom stranaca u Saveznoj Republici. Ako je berlinski zid „pao“ 9. studenoga, Nijemci ne bi, rekao je propovjednik, nipošto smjeli početi gradnjom novih zidova i barijera prema strancima. Slušaateljstvo je pozvao da ruši zidove između domaćih stanovnika i stranih radnika. Na Misi su, uz Nijemce i Hrvate, bili nazočni talijanski, španjolski, portugalski i talijanski vjernici. Pater Ivan Vargec, novi misionar, prvi put je sudjelovao u jednoj takvoj Misi i radosnom susretu koji je potom slijedio i trajao do dugo u noć. Pavo Mikić

FRANKFURT

68. žrtva droge

U Frankfurtu je, u kolodvorskoj četvrti, 12. studenoga ove godine, uživanje droge pokosilo život jednoga mladog muškarca iz Trieria. On je 68. ovogodišnja žrtva droge u metropoli na Majni. Liječnik koji je bio pozvan u pomoć nesretniku mogao je samo ustanoviti smrt. A ljudi, posebice mladi, još zapravo ne uzimaju ozbiljno u obzir svu štetnost i opasnost te pošasti našega modernog vremena.

PROMJENE ADRESE

Ured Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu u Rimu (Msgr. Vladimir Stanković) promijenio je adresu. Sada se nalazi na trećem katu Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima, 00186 Roma, Piazza Augusto Imperatore 4, tel.: 06/6892973.

Hrvatska katolička misija Wetzlar preselila je u nove prostorije: Phönixstr. 23, 6330 Wetzlar, tel.: 06441/211203.

Čestitka

Dragoj našoj kumi Sofiji Alilović (Frankfurt-Höchst) želimo u povodu pedesetog rođendana obilježiti Božjeg blagoslova, mira, zdravlja i radosti u krugu njezinih najbližih. Njezini: Željko, Amalija, Nicole i Christian Brdar.

Čestitkama se pridružuje obitelj Ferde Tolića, Höchst. Uz prilog za potrebne.

Hrvatska Mati

*Hrvatska Mati,
Godinama, desetljećima, stoljećima
Brisala si suzne oči gledajući djecu svoju,
Dok na put dalek kreću;
Put neizvjestan, bez povratka i ponovnog
zagrljaja.
Koliko puta samo okrenula si lice uplakano
Da susjedi ne primijete kišu u tvojim
očima, -*

*Koliko puta ostala si sama sa sobom,
I srcem ranjenim,
I dušom sjetnom,
Misleći na djecu svoju,
Dok putuju po tuđem svijetu,
Od nemila do nedraga,
Preko stranih mora,
Nepoznatih brda,
Preko tuđih gora.*

*Hrvatska Mati,
Koliko puta plakala si u zapečku stare kuće,
Sanjareć o djeci svojoj rasutoj.
I nikoga nije bilo u blizini,
Da podijeli tugu tvoju,
Bol veliku,
Zbog djece,
Zbog djece odsutne.*

*Hrvatska Mati,
Danas si zaboravila suze i bol one tamne
noći,
Kad si s unučetom u dalekoj Kanadi
razgovarati htjela.
Pričala si mu nježno, a ono nije znalo
hrvatski.*

*Pa ipak sporazumjeli ste se šutnjom
i blagim osmijehom.
A poslije si plakala čitavu Božju noć
I bilo ti je teško,
Jer nevjesta tvoja bila je Hrvatica
Iz susjednog sela.*

*Hrvatska Mati,
Koliko puta si u predvečerje,
Dok sunce zalazeći plamti i more gori,
Koliko puta mislila si na djecu svoju -
U Beču, Parizu, Münchenu...?
Kako često ti je lice bilo okamenjeno,
Jer nisi dobila pismo,
Ili si dobila lošu vijest,
Ili godinama nisu dolazili doma?
A tako si ih se majčinski zaželjela!*

Majke treba posjetiti, doći im, a ne samo pisati ili telefonski javljati da su unučad dobro i da je sve u redu

*Hrvatska Mati,
Koliko puta si posumnjala u pravdu,
I u ljude,
I u samu sebe,
I u Boga,
I u djecu svoju,
Dok si sama slavila Božićne blagdane,
Dok si moleći krunicu u zapečku priupitala
Boga:
Ima li pravde i ljubavi za Hrvatsku Mati,
Ima li nade u nerazdvojni zagrljaj?*

*Hrvatska mati,
Jednog trenutka zaigrao ti je blaženi osmijeh
na usnama.
Prisjetila si se obećanja djece svoje
Da će se vratiti.
Ali povratak se pretvorio u iščekivanje
i plač.
Djeca tvoja kao da su zaboravila majku,
Plavetnilo neba,
More
I hrvatski san o slobodi.*

*Hrvatska Mati,
Dok svi nariču zbog djece svoje,
Tebe nitko i ne čuje -
Kao da tvoje srce ne krvari,
Kao da te duša ne boli,*

*Kao da su suze tvoje nevažne,
Kao da si nitko.*

*Hrvatska Mati,
Danas si izgledala beskrajno tužna.
Sin tvoj ti piše,
Kako smo prokleti rod,
Kako se ni u tuđem svijetu ne razumijemo,
Kako Hrvat Hrvatu neće da bude prijatelj.
Plakala si,
Jer nisi mogla shvatiti njegovu poruku,
Jer si osjećala da ni njemu nije lako.*

*Hrvatska mati,
Drijemaš večeras umorna u zapečku,
Dok djeca tvoja negdje daleko,
Pod tuđim nebom
Slave Božić.
Teško ti je samoj,
Pa ipak na usnama tvojim titra osmijeh.
Pisali su ti danas
Da su dobro,
Da imaju svega
I da razmišljaju o povratku.
Vjerovala si njihovim riječima,
Kao i uvijek.
I nisi htjela živjeti
Bez tračka nade na nebu
I snoviđenja u srcu.*

Luka A. Marković

Javlja Vam se studio BENITON

Studio „Beniton“ iz Zap. Njemačke snimio je tri audio kazete. *Beniton* ima vlastitu grupu „Beniton“, koje su članovi profesionalci iz domovine i Njemačke. Cilj *Benitona*: pružiti današnjem čovjeku plemenite riječi i lijepu glazbu.

Kazeta br. 1: Očenaš.

U Očenašu se odražava cijelo Evanđelje. Ova kazeta tumači smisao i značenje Očenaša. Tko barem jednom posluša ovu kazetu, drukčije će moliti Očenaš.

Kazeta br. 2: Pjesme Majci

O majci nećemo nikad dosta kazati, nikad joj dovoljno zahvaliti, nikad njenu radost ili bol dokučiti. U ovoj kazeti hrvatski pjesnici pjevaju majci, kao npr: Matoš, Cvitan, Hranilović, Kišur, Jakšić, Kokić i dr. Glazbu za „Gospu Mariju“ (Matoš), „Imam jednu dušu“ (Jakšić), „Kraj kolijevke“ (Sabić), „Šalukatre zelene“ (Kokić) i druge napisali su muzičari grupe Beniton. Muzika, pjesma, recital i riječi ljubavi bude sjećanja na najdražu ženu - majku.

Kazeta br. 3: Božićne pjesme

Božić, dan Kristova rođenja, dan je ljubavi, mira, radosti i pjesme. Grupa Beniton svira i pjeva božićne pjesme: Tiha noć, Narod nam se, Radujte se narodi, Oj djetetice moje

drago, Svim na zemlji, Sklopi blage očice, U to vrijeme i dr. Zapjevajmo i mi s njima, da našoj radosti ne bude kraja.

Knjiga: Hrvatski pjesnici majci

Sve pjesme s kazete „Majci“ i pjesme mnogih hrvatskih pjesnika koji su pjevali majci, tiskane su u ovoj knjizi. Evo nekih: Preradović, Trnski, Arnold, Domjanić, Košutić, Kranjčević, Nazor, Sudeta, Matoš i drugi. Knjiga je ukusno opremljena i tiskana na lijepom papiru.

Cijena: jedna kazeta 10,- DM, a knjiga 7,- DM. Narudžbe na:

BENITON

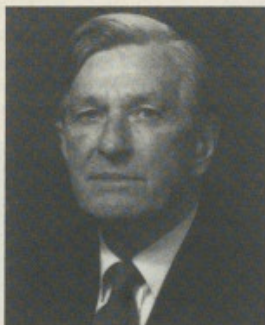
Postfach 103

7128 Laufen a. N., Telefon: 07133/16819

Doviđenja u Obećanoj zemlji!

U srijedu 25. listopada 1989. godine preminuo je u Frankfurtu, poslije kratke bolesti, gospodin **Alfons Jambres**, trgovac. Rođen je u Zagrebu 1911. godine. Nakon rata proveo je više godina u zatvoru. Bio je čak osuđen na smrt, ali mu je ta kazna preinačena u doživotnu (20 godina). Po izlasku iz zatvora stigao je u SR Njemačku u kojoj je ostao sve do smrti. Pokopan je na Glavnom frankfurtskom groblju.

Alfons Jambres

Pokojnik je bio žive, dinamične i pitome naravi. Bio je čovjek jasnih načela koja je znao strastveno zastupati i braniti. Volio je raditi. Bio je uvijek drag i ugodan sugovornik, pravi gospodin. Mnogo je prepatio.

U veljači ove godine hodočastio je s hrvatskom grupom u Svetu zemlju. Po povratku u Frankfurt reče uredniku „Žive zajednice“: „Pribilježite me i za naredno hodočašće u Isusovu domovinu. Idem opet.“ I otišao je, ali u nebeski Jeruzalem.

Na sv. Misi zadušnici sudjelovala su četiri svećenika, pokojnikova rodbina i bliži prijatelji.

Gospođi Nikici, kćerki i sinovima dragoga „Barbe“ (tako su ga mnogi od milja zvali) izražavamo svoju kršćansku sućut. Počivao u miru Božjem!

Iv.

Iznenadna smrt potresla misiju

Nedjeljna sv. Misa u Hanau još se odvijala svojim tijekom, kad li se tog dana, **15. listopada 1989.**, 'prolomi' munjevito vijest među našim vjernicima, da je sasvim neočekivano umro od klijenuti srca svima nam dobro poznati **Kazimir-Kažo Markić**. Istom se dvatri dana ranije bio vratio veoma zadovoljan sa svog godišnjeg odmora, a smrt ga zateče za stolom u pisanju pisma svojim u domovinu, da je „sretno stigao“ u svoj Hanau, kojem je on poklonio više od 20 godina svog mukotrpno rada radeći u raznim firmama kao 'šloser' i u obradi metala. Nikada se nije tužio, radio je možda i suviše skrbno, te mu nije bilo ravna u 'šparanju'. Jer govorio je: „Trebam još kućicu dovršiti u mojim Vođincima“, kamo se bio skrasio nakon višekratnih seljenja po raznim mjestima Slavonije i Srijema. Rođen je u župi Gračac na Neretvi, u mjestu **Kučani**, 1939. godine, od pobožnih roditelja Nike i Ljubice **Markić**, koji su mu utisnuli u dušu stamenu vjeru neoborivoga tradicionalnog kova, gdje se ništa 'nova' ne smije dogoditi. Veoma je točno i revno obdržavao 'zakon' nedjeljnog bogoslužja tako da je u tome mogao prednjačiti najširoj zajednici.

Još će ga po nečim hrvatski vjernici u Hanau pamtit. Neumorno je naime godinama **raspačavao vjerski, naš katolički tisak**. Dakle, bio je u neku ruku „**služitelj pisane riječi**“! U tome je on marno posluživao našu zajednicu, pa neka nam u tome ostane uzorom kako ovdje u tuđini valja revno posizati za pisanom riječi na materinskom hrvatskom jeziku, jer to itekako može poslužiti očuvanju identiteta, a kod mladih naraštaja očuvanju izvornoga hrvatskog jezika, koji im dopunjska škola, onakva kakva ona jest – neće moći pružiti.

Vijest da je Gospodin pozvao Kazimira u „**rajske dvore**“, i u „**vječnu domovinu**“, gdje „**moljac i tat**“ više ne ugrožavaju, ostavila je potresan dojam među svima onima koji su

Kazimir-Kažo Markić

se zatekli u crkvi. Ostavila je i prazninu. Nećemo više na prvom mjestu u prvoj klupi motriti lik našeg Kaže, koji 'uzdignutih ruku na molitvu', poput Mojsija, Bogu svome prinosi prošnje i žrtve za svoj narod.

Posljednji ispraćaj od pokojnika i sprovodni obredi obavljeni su 24. 10. 89. na groblju Dornheim-Groß-Gerau, misija Rüsselsheim, gdje je i pokopan po želji sina Željka i snahe Njemice. U ime župe stanovanja Hanau pogreb je vodio i održao nadgrobno slovo misionar iz Hanaua, o. Marijan Kovač, uz asistenciju fra Tihomira Grgata, misionara u Rüsselsheimu, koji je potom predvodio pjevanu Misu zadušnicu. Osim rodbine i službenih osoba ispratila ga je još delegacija iz poduzeća, koji se od njega oprostije s nekoliko toplih riječi hvale i položiše mu vijenac na grob.

I smiri se duša počalbara, i još jedan iseljeni Hrvat ostavi svoje umorne kosti tuđini, „**zemlji tuđinskoj ledenoj i hladnoj**“, daleko od svoje ubave, ali ponosne rodne grude jedne Herceg-krajine. Počivao u miru Božjem!

Marinko Grejski

Spomenimo još da je našu zajednicu u Hanau napustio, umrijevši od srčanih smetnji 5. 10. 1989. godine, u 51. godini života, g. **Andrija Persuk**. Pokopan je u Strizovoj kraj Đakova. Pogreb je na grko-katoličkom obredu vodio vlč. Vlado Mikrut. Pokojnik je iza sebe ostavio ucviljenu suprugu i dvoje odrasle djece u Njemačkoj. Počivao u miru Božjem!

M. G.

Da l' je kasno

(pokojnoj Boženki)

da l' je kasno
da Ti kažem
da pričekaj malo
da Ti imam
nešto
vrlo važno reći

da l' je kasno
molit Te da staneš
kad ne ideš
već Te drugi nose

da l' je kasno
nositi cvijeće
kojem boje vidjet ne ćeš
kojem vjetar
odnijeti će miris

Da l' je kasno
da Ti viknem
koliko mi značiš
sad kad prozor
ne možeš otvoriti
a kroza nj me
razumjeti ne ćeš

da l' je prekasno
kucati na vrata
kojih ključ
ni Ti
ni ja nemam

bilo kasno
il' ne bilo
dug odužiti
srcu želju
ispuniti trebam

Božo

Boženka Šuto iz Zmijavaca (Imotski)

Socijalni savjetnik...

Dovođenje mladih u Njemačku

Kao što znamo, dolazak mladeži svojim roditeljima iznad 16 godine života u pravilu nije moguć. Isto tako je do sada važno da se onima koji su jednom otišli iz Njemačke nije više dozvoljavao povratak. Sada se to promijenilo. Naime, došlo se do zaključka da je mladež, koja je u Njemačkoj eventualno rođena ili odrasla, privikla se na ovdašnje uvjete života, pohađala ovdje redovno škole, stjecala određena zanimanja, našla si prijatelje, ukoliko, čiji se život pretežno odvijao na tlu Savezne Republike, veoma zapostavljena.

Zbog toga se u novim propisima, u sasvim određenim slučajevima, unijela mogućnost povratka takve mladeži u Njemačku, odnosno njezinog ostanaka ovdje, ukoliko se njihovi roditelji odluče zastalno vratiti u Domovinu.

Da bi se „potpalo“ pod ove propise, trebaju biti ispunjeni slijedeći uvjeti:

- mladić ili djevojka koji želi povratak u Njemačku, ili ostanak u njoj, ako im se roditelji vraćaju, moraju ovdje imati završenu osnovnu školu (Hauptschulabschluss)

ili

7-godišnji boravak u SR Njemačkoj s redovnim pohađanjem školske nastave

i:

trebaju ispunjavati uvjet da su kao maloljetnici, nakon završene 15. godine života, s roditeljima napustili Njemačku, ili roditelji bez njih žele otići u Domovinu.

- zahtjev za povratak u Njemačku (ili za ostanak u njoj bez roditelja) mora se postaviti prije navršene 19. godine života, ili prije navršetka dviju godina od povratka u Domovinu.

- zahtjev za povratak mogu postaviti i oni mladići i djevojke koji su u Njemačkoj boravili više od 10 godina, ukoliko se u Domovini nisu zadržavali više od 5 godina.

Ako su gornji uvjeti ispunjeni, povratak će se dozvoliti ukoliko je:

- osigurano daljnje školovanje, zanat ili zaposlenje;

- osigurana radna dozvola;
- osigurana životna egzistencija (preko rodbine, prijatelja ili drugih koji ovdje žive i osiguravaju mladeži materijalnu egzistenciju, ili pak ako mladi ljudi već sami zarađuju za život, ili im dohodak osiguravaju roditelji (iz Domovine). Povratak će se dozvoliti ako:

- protiv dotičnih nije na snazi mjera izгона (Ausweisung);

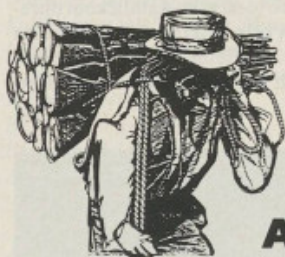
- su roditelji sporazumni za njihov povratak u Njemačku, odnosno ostanak u Njemačkoj.

Cijeli postupak oko zahtjeva za povratak iz Domovine vodi se preko njemačkih diplomatskih predstavništava u Jugoslaviji (konzulati, ambasada) a ostvaruje se izdavanjem ulazne vize.

Vitomir Markota

Koje li sve muke ne muče naše ljude? Zato masovno i dolaze u karitasova savjetovališta pri hrvatskim misijama.

Akcija „MOJ BLIŽNJI“

Čim je u našem listu objavljena dobrotvorna akcija za prikupljanje pomoći potrebnima u Domovini („Žz“, studeni 89, str. 28), odmah su na Spende-Konto Hrvatskog nadušobrižničkog ureda (Stadtsparkasse Frankfurt, Konto-Nr. 888388) počeli pristizati novčani prilozi hrvatskih vjerničkih darovatelja. Donosimo imena darovatelja i njihove priloge koji su stigli do završetka redakcije ovoga božićnog broja „Žive zajednice“:

Ivan Ivičić, Frankfurt, 100,- DM; Luka Klapež, Frankfurt, 100,- DM; Vlado Vuko,

Frankfurt, 50,- DM; Sudionici obiteljskog seminara pod vodstvom T. Čirka (Esslingen) u Gomadingenu, 510,- DM; Petar Ursa, Offenbach, 200,- DM; Jozo Popović, Offenbach, 200,- DM; Nikola Pašalić, Offenbach, 170,- DM; Ivan Papić, Offenbach, 100,- DM; Obitelj Cvetko, Esslingen, 100,- DM; Ljubica Markovica, Frankfurt, 100,- DM; HKM Berlin, 6.125,- DM.

Prilozi za NACIONALNU I SVEUČILIŠNU KNJIŽNICU I BOLNICU

Za Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu i bolnicu uputili su preko Nadušobrižničkog ureda u Frankfurtu svoje novčane priloge ove misije i pojedinci:

HKM Koblenz, 2.110,- DM; HKM Neuss, 1.600,- DM; E. Kindij, Hannover, 60,- DM; Marko Jureta, 100,- DM; HKM Giessen, 100,- DM (prije 800,- DM); Dr. Karoglan, 200,- DM; HKM Bielefeld, 1.000,- DM; Fra Stanko Mandac, Offenbach, 100,- DM.

Prilozi za „DOMUS CROATA“

Za Hrvatski dom u Rimu (Domus croata) poslali su preko Nadušobrižničkog ureda svoje novčane priloge ovi pojedinci i ustanove:

Franc Alec, Neckar, 50,- DM; Lj. Markovica, Frankfurt, 50,- DM; Krešo Perić, Hameln, 200,- DM; Ante Matić, 50,23 DM; HKM Leverkusen, 2.500,- DM; Vlado Miletić, 100,- DM; HKM Aachen, 550,- DM; Dr. Karoglan, 100,- DM; HKM Koblenz, 700,- DM; HKM Ulm, 1000,- DM; Obitelj Šponar, 200,- DM; HKM Mühlheim, 1.100,- DM.

OGLAS

Prodajem kuću s vrtom i pogledom na more. Kuća je na tri kata, ima centralno grijanje, tri balkona, garažu. Nalazi se u Rubešima iznad Opatije. Kuća je odmah useljiva, a prijepis čist. Cijena: 140.000,- DM. Plaćanje moguće u više rata. Za informacije: 051/514-322 (Sonja Primožić - Rijeka) ili 06181/14774 (Kovač - Hanau).

CRTICE IZ ŽIVOTA NAŠIH ISELJENIKA

Stevin Božić

Dok se mukom guramo kroz kolodvor, krcat koferima i narodom svake rase i jezika, fra Jure mrlja: „Oko nas svi ka muve brez glave, a mi ka volovi kroz šikaru!” Pred stanicom odahne: „Gle, ipak sveci ne lažu! Sveta Kata, snig prid vrata.” U sumraku žmirkaju bijele pahulje, ali čim pognu, otope se kao ljudski snovi. „A nu, ni to Stevan Ignjatović, konobar? Zar još ni uzeja restoran?”

Na kolodvorskom trgu izvikuje Stevo smrznutim glasom: „Pazari, narode! Original sremski burek! Frau, burek serr gud fir šeene Auge!” Jednom rukom maše žlicom, drugom podržava košaru punu bureka, koja mu s ramena visi o dva remena. „Kako višto mami mušterije! Ko nema para u kesi, nek ima meda u gubici!” Kad nas uoči, Stevo se nakloni: „Ljubim ruke, uzvišeni vladika!” „Stevane, ja mislija da imaš svoj restoran – a ti ovdje na ulici kuburíš.” Mahom sladak kao med, Stevin obraz se prelježe žuč: „A evo, iza fajronta fatam koju marku, dok se ne osamostalim.” „Para do pare, dukat. Kaki ti to kolači?” Dok mu Stevo tumači, da su ti „kolači” balkanski specijalitet od tijesta, mesa i sira, pratim očima tisuće drhtavih pahuljica kako lepršaju s neba – baš kao stotine poduzeća naših ljudi u tuđini, svi se kušaju osamostaliti! „Mi odosmo, Stevane”, veli fra Jure. „Pop Jure, zašto me vređaš? Po Sremu i Slavoniji Stevom se prezivaju katolici i pravoslavni. Po ocu Srbini, po majci sam Hrvat, kršten kod frataru u Iloku! Stevo, ne Stevan, molim lepo”. „Umiljato janje dvi majke sasne!”, smije se fra Jure. „Tako misliš ti, al ja ni jednu ne sišem. Hrvati me zovu gedžo, za Srbe sam ustaša!”

Dok se kroz snjegotinu žurimo u misi-ju, fra Jure će u šali: „Taj tvoj susid, veliš, bija nekoć poznati konobar?” Pričam, usput, kako je Stevo stigao u Njemačku, u pasošu pomlađen, jer – rođen 1910. – Nijemci ga ne bi nikad primili, da ga u Vukovaru nisu „pomladili” za dvadeset godina. „Od kad je ovdje, Stevo ponavlja: ‘E da mi se osamostaliti pa uzet restorančić s dve servirke!’” „Što lipša konobarica”, smije se fra Jure, „to veći račun!”

Stevo, čvrsto uvjeren, da je najbolji „kelner” na svijetu, nigdje nije dugo

ostajao: slabo „baratao” njemačkim, star i nespretan, ili bi razbio stakleninu ili se posvadio s gostima. Sad već godinama vuče „arbajcloz”. Fra Jure otre snijeg s lica: „Veliš, sve po onoj našoj: Imamo najbolje škole na kugli zemaljskoj, a naš socijalizam najveće je otkriće poslije Kristofa Kolumba! Glupost i oholost rastu na istom stablu! Ka mlogi Jugović, i tvoj Stevan malo zna, ne radi mu se teško, al tija bi svoj restoran i bit direktor! Čekaj, magarče, dok trava naraste!”

Na Badnje jutro sretnem Stevu u čekao-nici misije. Oči mu grozničave, jedva se pod korpom bureka drži na nogama. „Tako rano već trguješ”, pitam. „Lisica koja spava ne ufati kokoš. Mučim se kroz život baš kao glista kroz blato, al hoću li ikad dopuzati do svog restorana? Gde su ona slavna vremena kad sam u Belju Predsedniku servirao kafu, a on me pred svima pofali”. Fra Jure, sišavši iz kapele, tješi ga: „Ko se ‘rani nadom, od gladi umre. Snovi su ka evo snig u gradu, brzo se otope.” „Presvetli, čim skupim dvajst iljada za restoran, il bar deset za kiosk, na konju sam”, veli Stevo pa kašljuca. „Bravo, sinko, i kiosk bi bio dobar – bolje danas jaje neg sutra kokoš. Kolko si već ušpara?” Stevo se nećka: „Oko dve iljade. Al već ide na bolje!” „Al vako se ne ‘š nikad osamostaliti!” Fra Jure misli, misli, pa onda vikne: „Ko se topi, fata se i slamke! Čuj, Stevane, naš gvardijan, pripravlja doček Nove godine za vrankvurski puk. Al nećemo vavik po onoj: Fratar odgovara kako gvardijan piva, neg ćemo sad drugče. Ti ‘š u vlastitijoj režiji prirediti iće i piće, kasiraš lipu paru, mož bit ispadne kiosk – pa si se osamostali!”

Na Silvestrovo se stotine uzvanika sladi- lo ukusnim jelom, što je Stevo sa se- strom kuharicom priprazio. Sve izvrs- no pošlo i prošlo. Mladi su doduše bolje zapjevali „Stille Nacht” nego „Veselje ti navješćujem”, neki se malo napili, a in- ženjer Krivaja kušao održati govor, ali fra Jure skoči na pozornicu, migne mu- zičarima i grmne svog mujezina „U Stambul u Bosporu”, a na kraju Ste- vo trlja ruke: „Sad sam na konju! Odma iza Tri kralja uzet ću kiosk na sidbano- fu!”

Uzrečica međutim veli: Čovjek snuje, a Bog određuje. Što zbog starosti (po pa- sošu 59, ali stvarno 79 godina), napora i nesanice, što zbog grozničavog očeki- vanja budućnosti, Stevo se razbolji pa

legne kao snijeg na asfaltu i više ne ustane. Jednog jutra dođe fra Jure pa veli žalostan: „Ode nam jadni Stevan, šjor Ive.” Pitam rastrešeno: „Konačno je dakle ostvario samostalnost i uzeo kiosk?” Fra Jure uzdiše: „Jest, uskoro će otvoriti kafanu u nebu”.

Na blagdan Bogojavljenja – ujedno pravoslavni Božić po starom kalendaru – fra Jure ode posljednji put Stevi u pos- jet. „Smrt zaključuje svako zlo i bedu, tačno”, šapće Stevo, „al sad se neću više osamostaliti”. Fra Jure mu saslušao ispo- vijed, podijeli oprostjenje, odloži štolu pa govori kao za sebe: „Moj Stevane”, al mu ovaj upadne u riječ: „Stevo, ne Ste- van!” Fra Jure se smije umorno: „U re- du, ajd Stevo! Veliš, tija bi se osamosta- lit! Već od Adama i Eve čovik se, uz lu- kav šapat paklene zmije, kuša od Boga osamostaliti. Odbija Božje zakone pa iz- mišlja one koji mu idu po čifu. Poklanja cilu snagu i viru sad knezu, sad kralju il socijalizmu, al sve te ljudske bajke su ka snig eno po gradskim ulica- ma – dođe i prođe.”

Zatim ga fra Jure čvrsto uhvati za ruke pa čakula šta mu padne na pamet. „Kad je sveti Frano ositija blizu smrt, siša on iz Asiza doli u Porcijunkulu, polega na голу zemlju pa veli: ‘Braćo, Bog nam poklonija lip obraz, al smišak na usna- ma moramo sami pokazat! Ajd, braćo moja, da zapivamo!’ Oćemo i mi tako, Stevane?” „Stevo, prečasni vladika – ne Stevan!”

Dok vani u tuđem gradu snijeg bijelim plaštem pokriva palače i međunarodne banke, a prema nebu strši samo još vi- soki toranj crkve sv. Bartola pa ukazuje na jedini ispravan put svih stvorenja, fra Jure tiho pjeva staru molitvu istočne Crkve „Gospodi, pomiluj...” Kao da mu se s duše otkotrljao teški kamen, Stevino lice se razvedri pa zauvijek za- spi.

Ivo Hladek

*Sretan Božić i
blagoslovljena Nova godina!
Frohe Weihnachten
und ein gesegnetes
neues Jahr!*

Na Badnjak – hrvatski mladi na njemačkom radiju

Tamburaški zbor „ZVONIMIR“ iz Hrvatske katoličke misije Baden-Baden nastupit će na njemačkom radiju SWF, na **Badnji dan, 24. 12.** ove godine, u **13,00 sati**, s hrvatskim božićnim pjesmama.

Prof. Oliver Z. uvježbava već duže vremena mlade iz naših misija – Baden-Badena, Karlsruhe, Freiburga, Augs-

burga, Nürnberga i Frankfurta – u umijeću gitare i tamburice te narodnom, crkvenom i liturgijskom pjevanju. Neke skupine tih mladih nastupit će na Festivalu hrvatskog folklora u Ludwigshafenu 18. 2. 1990, a sve će nastupiti na Susretu hrvatske katoličke mladeži u Offenbachu (5. i 6. svibnja 1990.) svojim muziciranjem i pjevanjem.

Oni će nam na Badnjak otpjevati i odsvirati nekoliko hrvatskih božićnih pjesama preko radija SWF

Shalom! **Hodočašće u Svetu zemlju**

„Živa zajednica“ organizira od **24. veljače do 3. ožujka 1990. godine** hodočašće u Svetu zemlju. Voditelj je, po sedamnaesti put, fra Ignacije Vugdelija, urednik lista. Cijena kompletnog aranžmana (let, vožnja autobusom po Izraelu, hotelski smještaj s polupensionom, ulaznice i sl.): **1550,- DM**, kao i dosa-

dašnjih godina. Prijave se primaju do 15. siječnja 1990. godine. Broj mjesta je ograničen, zato se treba pravodobno prijaviti. I ovoga puta poslove oko hodočašća vodi Reisebüro „Stipe i Mate“ iz Frankfurta. Iz Frankfurta se polijeće u ranim popodnevnim satima 24. veljače 1990. godine.

Veseli se

On svim dao da budemo
Božić provesti,
bez duhovne i tejelesne
kakve bolesti.
A po smrti pak svim dao,
kako nam je obećao:
vječne radosti, vječne radosti.

**ZZ ŽIVA
ZAJEDNICA**

Herausgeber:
**Kroatisches
Oberseelsorgeamt
in Deutschland**

6000 Frankfurt a. M. 50
An den Drei Steinen 42, Tel. (069) 54 10 46

Verantwortlich: Pater Bernardo Dukić

Redakteur: Pater Ignacije Vugdelija

Redaktionsrat: Ivo Hladek, p. Mato Kljajić,
Stanka Vidačković,
Stipe Maleš, Ivek Milčec

Jahresbezugspreis: DM 10,- + poštarina
Bankverbindung: Konto Nr. 129072 bei der
Stadtparkasse Frankfurt (BLZ 500 50102)

Satz: Fotosatz Service Bauriedl
6082 Mörfelden-Walldorf 2

Druck: Scholl + Klug Druckerei GmbH
6082 Mörfelden-Walldorf 1

Scholl + Klug Druckerei GmbH · 6082 Mörfelden-Walldorf

Postvertriebsstück D2384 E Gebühr bezahlt: